Слово Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

15 (911), 13—19 квітня 2017

Великдень у Космачі

Дмитро ПОЖОДЖУК,
Космацький сільський голова
Фото **Юрія БІЛАКА** (Париж),
Антона МАМАЯ (Київ),
Володимира ДУБАСА (Львів)

Підготовка до Великодніх свят на Гуцульщині, зокрема в Космачі, розпочинається від середопістя. Акурат у цей час беруться гуцули за писання писанок. Першою зачинають писати писанку "безконечник", пояснюючи це тим, щоби так тримався рід хати, як безконечник яйця, бо віддавна ведеться на Гуцульщині, що на Великодні свята збирається до хати весь рід з ближніх і дальніх теренів. У Космачі писанню писанок надають особливого значення, на що звернули увагу дослідники писанкарства Володимир Шухевич, Одарка Онищук, Олександра Цегельська, Зенон Елиїв, Олександр Соломченко...

Опісля пишуть писанки з такими символами, як "сорок клинців", "церковці", "хрестата", "монастирі", які приберігають писанкарі для себе, аби їх освятити на Великдень, а вже згодом виводять на яйцях інші писанкові символи, і ці писанки готують гуцули "на продаж", а за вилучені від них гроші купують всяку "скором", насамперед намагаються придбати смачненької ковбаски, буженини, і, звісно, прикрашений паленою різьбою пасківець, який є невід'ємним атрибутом Великодня в Космачі.

Упродовж багатьох років чудові пасковики в Космачі виготовляли в минулому столітті Василь Топузяк, Гриць Зизатчук, Микола Пожоджук, Анна Палійчук (1896—1978), Настуня Поляк (1910—1988), Микита Зизатчук (1907—2009), а зараз — Григорій Івасюк. Пасковики роботи космацьких боднарів є особливо популярними і в мешканців Жаб'ївського та Надвірнянського районів, які сусідують з Космачем. У пасковик накладають гуцули на спід паску, нарізану кавалками, або кладуть невелику перепічку, довкола її оперізують ковбаскою, а всередину накладають куски сиру, вареної або вудженої солонини, вареного або вудженого м'яса і, звичайно, варені яйця та писанки. В маленький пугарчик набирає ґаздиня світлів (варені бурячки з тертим хроном) і вміщує його в пасківці. Полюбляють гуцулки святити і почищені корінці хрону та стебельця зеленого часнику або окремі зубочки часнику.

Обов'язково в Космачі брали, а старші ґаздині і зараз беруть, топки солі, звареної з космацьких соляних джерел і сформованої в спеціальних більших пугачиках. Зрештою, топки солі зображено і на гербі Космача. Пасківці виготовляють у Космачі майстри зі смерекової гінтини, чергуючи її зі сливовою гінтиною, яка дає темний колір. Обручі для пасківця роблять ясенові, а ручку — з верби. Коли виріб уже готовий, то прикрашають його різними символами, здебільшого солярними знаками, які випікають за допомогою спеціальних металевих писаків, розжарених у вогні. На жаль, тепер, коли в Космачі залишилося дуже мало боднарів, а по гуцульських теренах вони вже повмирали, замість пасківців широко використовують гуцули плетені з лози кошики, якими перед Великоднем забезпечують усю Україну майстри із Закарпаття. В ці кошики укладають гуцули все для освячення в той самий спосіб, що й у пасківець, тільки накривають його ще вишиваним рушничком з церковною атрибутикою (хрестом, гілочками верби, ангеликами та написом "Христос Воскрес"). З жалем маю констатувати, що нерідко такі рушнички вишиті без смаку, з порушенням канонів гуцульської вишивки та кольоровою гамою, не притаманною для гуцульського краю. Помимо того в Космачі, Ясінях, Микуличині, Розтоках бувають і надзвичайно вишукані великодні рушнички, які відповідають усім вимогам гуцульської традиційної вишивки. Особливо гарні великодні рушнички в українському стилі вишивають міщанки Львова, Тернополя, Коломиї, Галича...

Ще одним головним атрибутом Великодня у Космачі є бесаги, які беруть гуцули до церкви, наповнюючи їх всякою всячиною. Перед тим, як самим скуштувати свяченого, космачани спочатку мусять пошанувати своїх предків і дати "за простибі" одні одним. Акурат оте "за простибі" і заповнює цілі бесаги (дві торби по через плече). За душі померлих, як тільки священик освятить паску, дають гуцули одні одним по перепічці. А до перепічки всякої скороми: кавальчик сиру, ковбаски, м'яса, солонини, яйце або сирного коника чи качечку і, обов'язково, писанку чи галунку. Таких перепічок "за простибі" дає біля церкви кожна сім'я по одній за померлих батька жінки і батька чоловіка, маму жінки і маму чоловіка, а також за дітей, якщо вони у них помирали. Отже, виходить шість-вісім. І до цих перепічок — всякої всячини.

Закінчення на стор. 9

Дорогі читачі!

Хай світле Христове Воскресіння прийде у Вашу домівку благословенним миром, щирою любов'ю та доброю вдачею, а в серцях завжди сяє світло Віри!

Щиро вітаємо Вас із Великодніми святами!

Редакція

ПАСТИРСЬКІ ПОСЛАННЯ

8

ВІРА ВОВК: «НАСАМПЕРЕД — УКРАЇНКА!»

11

ДОРОСЛІ ТА ДІТИ

14

“У цій застійній воді плодяться істоти хамської національності, які загрібають ліси, ставки, поля”.

«Чия земля?..»

Катерина МОТРИЧ

Закінчення.
Поч. у ч. 13, 14

Спокушеного таким дармовим заробітком селянина буде важко затягнути на ці поля. Він нині давно не той, який був у минулому столітті, коли марив власною землею і статусом господаря. Пригадую, як у “Читанці” мого покоління був малюнок: бідняк у чумарці, постолах стоїть однією ногою на малесенькому клаптику своєї землі, а другу ногу йому нікуди поставити, бо навкруги земля панська. Чи багато знайдеться в кожному селі охочих поставити й другу ногу на свій власний наділ — питання відкрите. Пустують городи, село старіє і сили в нього обробити 50—60 соток землі немає. Таку проблему слід було б порушити нашим телеканалам, а не починати “Новини” з дорожніх аварій, часто тих, які сталися в інших країнах, вибухів газу, ревнощів і скандалів у сім’ях та викинутих на смітник немовлят. Ці теми також складають життя, але не є всеукраїнськими новинами. А от про село, його проблеми — на жодному каналі жодного слова. Хіба що говорять про споживчий кошик, але він на рівні супермаркетів, “Сільпо”, “Фуршетів”, а от про тих, хто має наповнити цей кошик, говорять якось побіжно, без належної уваги і пошани. І замість аварій, вчинених на дорогах п’яними депутатами, мажорами, прокурорами і мерами міст, наші телевізійники могли б допомогти селу підняти цілинний пласт проблем, хоча б заради шкурних інтересів — наповнення споживчого кошика за помірною ціною. Бо складається враження, що цієї проблеми не існує, що там панує повна анархія і у цій застійній воді плодяться істоти хамської національності, які загрібають ліси, ставки, поля, відбирають у людей пасовища і їм нічого за це немає, бо на всіх щаблях державної драбини застрягли здебільшого подібні до них темні жеребці, яких породив Троянський кінь саме тоді, коли ми махали прапорами і кричали “Банду геть!” та “Слава нації — смерть ворогам!” Розродився “від переляку”, отак і плодить їх далі, а ми все ще філологічно воюємо з ними та обіцяємо собі, що таки ж нагодуємо того Троянського коня люцерною в росі, прілим вівсом і мерзлими буряками та напоїмо водою з отруєних водойм. От він здметься і тоді вже й буде “Слава нації...”. Він же знущально ошкіряється до нас і робить те, що й робив усі 25 років поспіль.

Поки що ковзаємося на тій ковзанці, яку заливають нам “кровосіси” ось уже повних чверть століття, розважають нас “підозрами” та “кримінальними провадженнями” на самих себе. Але до тих, кого треба було б провадити під білі руки за ґрати, щоб вони навіть не запідозрили, що можуть відкупитися, майже не наближаються. Дуже вибірково. Поки що це із серії мрій. Поки що судова система морова виразка, ганьба і найвідразливіше гнойовище нашої новітньої історії. Днями прозвучало з новин телевізії, що вже і в залитому кров’ю 2016-му коханка Януковича продала донецьким бізнес-леді за багато мільйонів гривень вкрадені в українців будівлі, подаровані паханом-любовником для її спа-салонів та інших бізнесових прибутків. Чи ж таки не чули й не знали про це ті державні інституції, які мали б завадити цій торгівлі, знаючи, як саме могла мати такі маєтки сестра куховарки Януковича. Таки ж “кровосіс кровосісу” — “друг, товариш і брат”.

Тож влада не готова до продажу землі і загал також. І тоді напрошується логічне запитання: а який є вихід із цього? І хоча наша держава й нагадує замучену корову, яку доять доярки, завферми і навіть голова колгоспу, але все ж тільки вона здатна навести тут лад. У наших селах є не лише власники паїв, а й вродилися фермери, є нащадки куркулів, талановитих і робітних плугатарів, сівачів, косарів, молотільників. Вони є, от тільки з погодою в них не складається. Надто багато наплодилося тих, що хотіли б не тільки дармового паю, а обдерти трударя, як це робили колись ті, що змушували селян трудитися на трудодні і майже нічого їм не платили. І ми їх давно б відчули, відчули б тепло їхніх талановитих рук, коли б не отой Троянський кінь, що споживає дуже дорогу пашу, не соромлячись оцінювати її в 300—500 тисяч гривень на місяць. Коли б він не обкладав сьогоднішніх землеробів-фермерів драконівськими податками, не знищував середній бізнес. Але для цієї сприятливої погоди потрібна патріотична, не корумпована влада. А господар є. Бо на гонах наших чорноземів ще не вимерзли гени великих Господарів, наших далеких і не дуже предків-оріїв. Бо цей код оріїв Господь дав нам на всі наші земні тисячоліття, інакше навіщо давав би таку родючу й плодючу землю, що є планетарним еталоном родючості у музеї ґрунтів у Франції. Бо це нам, ще сім тисяч літ тому, коли ми були ще скіфами, було скинуто з Неба одне з найгеніальніших здобутків людства — плуг. Бо вірили Небеса в нас, наші руки, серця, вміння і любов до землі. І сув’язь — родючі ґрунти і дар землероба — таки ж дарунок Небес нації.

І щоб земля і народ відновили втрачену за останні 50—100 літ гармонію, мусимо виховати нову людину, нового патріота. Хтось мені заперечить, що він є. Так, він є, надто багатоликий і неоднозначний. Є вишиванковий; останнім часом вишиті сорочки зодягли навіть російськомовні українці — купили на “ярмарку” “руская вєсна”. Нехай хоча б так. Як мовиться, не було б щастя, та нещастя помогло. Але далі цього поруху душі, слабенько розбуджений агресором патріотизм, не рушив. (Про найсвідоміших, які стоять на чатах мови, рідної держави, культури не варт говорити). Є він фольклорно-сценічний, отой “шароварний”. Його носії неперевершено танцюють, співають прекрасні наші пісні, але коли скінчать танець і спів, коли переодягнуться, їхня гортань відразу ж заповнюється “вєлікім і могучім”. Є патріоти, сповідники “рідних богів”, купальських вогнищ, нащадки давніх волхвів... Є ще один різновид “патріотизму” — породження останніх десятиліть. Вони, щоправда, вродилися із піонерських “костров”, комсомольських зборів, нині вони стали патріотами “красівой, уютной Украіни”. “Любов” до неї пролягає в радіусі безпеки власної квартири, дачі, авта, наповнення холодильника, достатку дітей, внуків. З їхнього середовища вродилися й ті, яких завіз у нашу молоду державу Троянський кінь. У сукупності цей “патріотизм” і породив крилату фразу і безкрилу державу — “маємо те, що маємо”.

Але Україні потрібен інший, кардинально інший Патріот. Той, що виховає тих, що берегтимуть духовні скарби нації — Віру, Мову, землю. Що не дозволять розкрадати рідну державу, не дозволять осквернити землю, водні джерела, що всі смітники уздовж доріг, залізничних колій перетворять на зелені зони (як це, приміром, в Австрії, Чехії, Болгарії, Німеччині, Єгипті, де до кожного кущика підведена вода, а траву саджають пластами, які теж орошують, а дерева саджають у видовбаних у камені і засипаних землею ямах; і вся краса цієї суціль кам’яної країни — це каторжна праця, помножена на любов до неї). І такому патріоту в голову не стрельне занапастити світ дерев і різнотрав’я целофаном чи пластиком. Їм не потрібен буде той “донор”, який доводитиме, чого треба на рідній землі розмовляти рідною мовою і чого повинна животворити рідна культура у всіх її щедрих і геніальних проявах. Вони оберігають ґрунти, ліси і водні джерела. І до цього зобов’язують не певні професії, а це всенародна, всезагальна філософія буття і потреба самозбереження.

От коли такими патріотами заквітує Україна, коли їхня кількість стане домінантною, тоді вже можна ухвалювати нову земельну реформу з пунктом продажу. Бо такий патріот бридитиметься того яничарського гена, що колись наробив рідній землі і рідній країні стільки лиха. Він усі дари Святого Духа помножить на Його плоди. Перефразовуючи блаженного Августина, який відповідав на запитання, **що** означає любити Бога, казав: “Люби Бога і роби що хочеш”. Тобто, той що любить Бога, не порушить жодної Його Заповіді, не вчинить того, що Його засмутить і розгніває.

Тож, перефразовуючи блаженного, можна сказати: “Люби по-справжньому Україну і роби в ній що хочеш”. Бо справжня любов не дозволить ошуканства, винищення, вигублення, осквернення водних джерел і рік, безумного виснаження її природних багатств. Любов — це ще й мудрість, думання про майбутні покоління, яким треба передати не просто духовні надбання нації, збереженими домінантні Господні дари — землю, воду, повітря, — а саме життя. Право нації бути записаною в Книгу планетарного Буття. Адже скількох уже з неї викреслено...

До такої Мрії про державу і народ ще треба дорости, подорослішати, народити й виховати інших людей. Людей непроминущої культури і вічних цінностей. Почекати поки цей моральний крамальйонець епохи пластиково-целофанового довкілля, що суне звідусюди, відійде в далеке і сумне минуле, а Троянський кінь, що облюбував собі конюшні на Печерських пагорбах, здохне.

І досвід минулого мав би допомогти, але “якби ми вчились так, як треба”. До нього 99 років. Україна вже трагічно посковзнулася на земельній реформі, та так, що впала в яму на довгих 75 літ і ще не до кінця виповзла з неї. Пригадаємо ту фатальну помилку, може, й найгеніальнішого нашого державника, незаслужено забутого невдячними нащадками. Так, це гетьман Павло Петрович Скоропадський, і я невтомно про це писатиму і славитиму його й доводитиму, що “апостол правди і науки” в нас був, але нас тоді ще не було. На превеликий біль і жаль. Він за кілька місяців 1918-го провів економічну реформу, ухвалив бюджет, відновив приватну власність, створив УАН на чолі з В. Вернадським, Міністерство освіти на чолі з митрополитом Огієнком, налагодив стосунки зі всіма європейськими країнами і тими, що вийшли зі складу російської імперії, налагодив торгівлю з Німеччиною (їй постачали сільгосппродукцію, а до України промислові товари), відбудовував деморалізовану і фактично знищену авантюрними заздрісними провідниками армію, відроджував козацтво, залучив до управління державою розумних професіоналів і надто мудро й дипломатично проводив українізацію, не допускаючи жодної думки про будь-який стосунок із більшовицькою Росією. І хоч він змусив її й визнати незалежність України, знав, що від нападу вона ніколи не відмовиться. З урядом Криму тривали переговори про входження півострова до складу України. Були в нього світлі думки і щодо Кубані. Все робив швидко, успішно, професійно й далекоглядно. От лишень затягувала роботу комісія, що готувала земельну реформу. А він і на Всеукраїнському з’їзді хліборобів у квітні 1918-го, який проголосив його гетьманом, пообіцяв селянам дати омріяну землю — створити державний фонд, викупивши її у багатих землевласників. Комісія працювала аж занадто ретельно і затягла роботу, а селяни чекали своїх наділів весною, чекали літом, чекали восени. І от терпець урвався. І коли Директорія на чолі з В. Винниченком і С. Петлюрою, закликавши більшовиків для придушення Гетьманату й особисто Скоропадського, що викликав шалену лють своїми успіхами і непомірну заздрість в обох, рушили на Київ, ображене селянство у вирішальний для України момент пішло не за Скоропадським, а за тими, що теж поманили селян земелькою. Успішний нащадок козацького роду, що не раз визволяв авантюристів-невдах і Україну від більшовицького удару і легко його відбивав, що встиг змурувати підвалини і вигонив уже стіни європейської держави, викликав у сина полтавського візника і нащадка єлисаветградських кріпаків те почуття, з яким вони не могли впоратися. Воно стало вирішальним, дарма, що Україну було скинуто в прірву. Що далі було, ми всі знаємо. Другу ногу селянин на своєму клаптику землі вже поставив, але вона 1933-го обернулася на цвинтарну... Він же, наш найталановитіший і найвідданіший князь, гетьман, президент і вигнаний з України, продовжував працювати для неї. Уже там, у Німеччині, куди вимушений був емігрувати, очолив Український союз землеробів-державників. Із мудрості цієї інституції брали практичну користь та ж таки Німеччина, Австрія, Польща, Чехія, США, Канада, Франція навіть Китай та Манжурія, але не Україна. При Берлінському університеті він створив Український науковий інститут. І писав свої “Спогади”, в яких ярів біль великого Українця за той жах, який закликали в Україну бездарні авантюристи. Що ж, спадковість й аристократизм, масштабність цього державника, його різнобічні таланти були такими, які не змогла ні поцінувати, ні осягнути тодішня Україна, приречена й сьогодні поки що на охлократію.

Але і в цій історичній трагедії нашого народу є гіркий досвід. Мудрий державник Павло Петрович Скоропадський навіть думки не допускав про продаж комусь землі, хоча по селах уже надто рішуче і впевнено господарювали німці, закликані Центральною Радою для боротьби з більшовицькою Росією

в обмін на постачання до Німеччини сільгосппродукції (ось така була послідовність дій). Йому не важко було укласти з цими любителями шнапсу якийсь вигідний торг, перетворити їх на землевласників. Але він знав, що терплять українські селяни від цих предків Гітлера, які жорстокості й насилля вони чинять селянам і, звісно, не міг допустити жодної думки закріпачити рідну землю. Ми ж такі безстрашні, що готові нині будь-кого впустити у свої володіння. Що ж, яничарство явище історичне...

Бій за рідну землю, за те, щоб вона належала тим, кому її офірував Господь, належить до найсвященніших і найсправедливіших споконвіків. Вона щедро полита кров'ю ще з біблійних часів, коли заздрий Каїн убив брата Авеля, бо того труди біля землі були миліші Господу, ніж його, Каїна. В Ізраїлі триває тисячолітня війна з палестинцями та все за землю. Фашист мріяв оплодотворити свої ґрунти нашими родючими, вивозячи їх вагонами до Німеччини. Також на той час повірив, що він сильніший від Творця і що це йому вдасться. Не вдалося.

А ми готові нині продати їх, перетворити на товар. Усе, що є в надрах земних — нафта, газ, поклади залізної, уранової руди, золота, срібла, вугілля і т. ін. — Творець і дає тому чи тому народові, щоб він при потребі поділився з іншими і мав із того зиск. Але коло трьох своїх найбільших, найжиттєдайніших і найживодайніших дарів — землі, води, повітря — поставив янгола з вогняним мечем, не дозволивши це взяти мамоні. На це має право лише люблячий Господар — володар цих офіруваних Господом дарів. Тож продати землю чужинцю чи своєму з ментальністю ординця-яничара (і ми вже бачимо його наступ) — це мовби віддати на поталу свою Долю, свою душу. Адже коли прийде до неї той, що сотатиме з неї лише купюри, вона втратить гармонію і силу свого “пороху”, озветься іншим голосом, іншим диханням, може втратити одвічні свої світи рослин, цивілізації комах, галактики тих незліченних життів, які роблять небачену нам роботу і перетворюють її на родючу.

Наші історичні поразки й авантюрні бездарні державники, що множили й множать помилки, переконують, що ми вже не маємо жодного права на жодну помилку. Так, земля наша чекає господаря, але саме Господаря. І він є, він не перевівся, він ще більше відродився в останні десятиліття, бо гени оріїв не зійшли в небуття. От тільки з погодою йому все не таланить. Її роблять ті, що і вітер, і сонце готові перетворити в гроші, гроші, гроші. Цей Троянський кінь перепаскудив найкращі угіддя, він поковтав уже все, що є в глибинах нашої землі і готовий перемолоти зубами те останнє що ще зосталося в нас — рідну землю. Може, вона стане йому кісткою в горлі і хоча б ця сторінка на цьому торжищі безумств, що зветься державотворенням, не буде проклятою Україною й народом і не стане ганьбою і крахом наших днів.

Звернення

до громадян України та українства всього світу Громадської організації «Громадська ініціатива побудови пам'ятника Івану Франкові у м. Києві»

Шановні й дорогі наші браття і сестри!

Повідомляємо, що 15 грудня 2016 р. українські письменники, скульптори, художники, вчені, підприємці, громадські й політичні діячі створили ініціативну групу з побудови пам'ятника Івану Франкові у м. Києві.

14 березня 2017 р. було зареєстровано Громадську організацію “Громадська ініціатива побудови пам'ятника Івану Франкові у м. Києві” (ГІППІФК ГО) і створено її Правління.

Ми, члени Правління, — Сергій Гальченко, Лілія Гриневич, Станіслав Довгий, Микола Жулинський, Петро Засенко, Дмитро Павличко, Ярослав Яцків, визнаєм Івана Франка творцем основ української державності, універсальним генієм, що своєю літературною та науковою творчістю, філософським та пророчим мисленням утвердив Україну як Європейську націю. Ми вважаємо, що радянська, московсько-імперська влада намагалася применшити національну і світову велич Івана Франка. Багато його творів було заборонено публікувати, а деякі опубліковані подавалися в спотвореному вигляді. Зневажливе, вульгарне ставлення Леніна до Франка визначало політику вихолощення сутності духу великого Каменяра.

На жаль, досі немає в столиці України достойного пам'ятника, що підкреслював би заслуги Івана Франка перед українським народом.

Сподіваємося, нас почує кожне українське серце, яке усвідомило свою належність до народу Івана Франка. Шевченко народив, а Франко виховав українську націю. Так говорили українські дисиденти, за що були названі ворогами народу.

Іван Франко любив Київ, бував у Києві, глибоко знав літературу княжої, Київської доби нашої державності. Твори Івана Франка — це європейська національна енергія будущини нашого народу.

Тут ми подаємо рахунок у банку. Просимо при сплаті благодійного внеску вказувати своє ім'я та прізвище.

Рахунок: 26008052637482
МФО: 320649
ЄДРПОУ: 41210532
Найменування: ГІППІФК ГО
Банк: ПАТ КБ Приват Банк

Призначення платежу: благодійна допомога, прізвище, ім'я.

Ми, члени Правління, вже внесли свої кошти і надалі будемо оприлюднювати імена патріотів-благодійників. Окрім того, список усіх благодійників буде закладено у фундамент пам'ятника.

Дмитро ПАВЛИЧКО,
Голова Правління

Огієнківські лауреати 2017-го

Нещодавно в Житомирі відбулося засідання Комітету з присудження премії ім. Івана Огієнка. Відбувалося воно в коледжі культури і мистецтв, що носить його ім'я. Премія цього видатного діяча українського відродження початку XX ст., одного із державотворців часів Української Народної Республіки, всесвітньовідомого вченого, перекладача, редактора, видавця, освітянського і церковного діяча (митрополит Іларіон) з кожним роком набуває все більшої престижності в Україні. Як відомо, її засновниками є Всеукраїнське товариство І. Огієнка, Житомирські обласні держадміністрація та рада, НСПУ, Фонд сприяння розвитку мистецтв і Товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка. Премію присуджують за видатні досягнення у галузі літератури, мистецтва, освіти, науки, громадсько-політичної і духовної діяльності.

Микола ЦИМБАЛЮК

Цьогоріч Комітет розглянув подання на 11 претендентів. Переможцями, після прискіпливого та об'єктивного розгляду досягнень кожного, стали тільки п'ятеро. У номінації “Мистецтво” лауреатами стали одразу двоє: **Микола БУТКОВСЬКИЙ**, *художник-живописець, викладач тутешнього коледжу культури і мистецтв* і **Микола БУРАВСЬКИЙ**, *народний артист України, художній керівник Київського Академічного театру українського фольклору “Берегиня”*. У номінації “Наука” — **Георгій ФІЛІПЧУК**, *член Головної ради Товариства “Просвіта”, співголова ГО “Українська Альтернатива”, академік НАПУ* за активну громадсько-політичну, освітянську, наукову діяльність і низку праць останніх років із питань державного будівництва, педагогіки, освіти: “Сталий розвиток та екологізація суспільства”; “Філософія екологічної освіти сталого розвитку”; “Учитель мистецьких дисциплін у дискурсі педагогічної майстерності”; “Національна освіта: особистість і суспільство”; “Націєтворчість освіти”; “Духа не вгашайте” (у 3-х частинах — 2014, 2015, 2016), “Освітній україноцентризм Георгія Філіпчука”; “Національна ідентичність: культурно-освітній вимір”. У номінації “Освіта” — **Галина ДАЦЮК**, *журналістка, громадська діячка, головна редакторка головної редакції інформаційно-пізнавальних передач ТО “Культура” Національної радіокомпанії України* за серію радіопередач і книжку “Янголи небесної сотні”. У номінації “Література” — **Віталій МАЦЬКО**, *доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови і літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії* за книжки останніх років: “Він з нами був (Поет Борис Мамайсур у спогадах і листах)”; “Мирон Степняк: епістолярний та літературно-критичний дискурс”; “Мовний орнамент в ліричній прозі Ігоря Качуровського”; “Шевченкіана Хмельниччини”. Його ж перу належить і монографія, присвячена життю і діяльності І. Огієнка. У номінації “Громадська, політична та духовна діяльність” — **Володимир СВЯТНЕНКО**, *письменник-краєзнавець* за книжки, які фактично становлять трилогію про Брусилівщину — малу батьківщину І. Огієнка: “Рідний край над Здвижень-рікою. Відлуння сивої давнини”; “Рідний край над Здвижень-рікою. У терновому вінку”; “Рідний край над Здвижень-рікою. Дві великі перемоги”.

Як і в попередні роки, новими лауреатами-огієнківцями стали не лише представники національної еліти Житомирщини, а й Києва, Хмельниччини. Це свідчить про те, сказав під час дебатів *голова Комітету з присудження премії ім. Івана Огієнка, голова Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка* **Павло МОВЧАН,** що ця високоавторитетна премія фактично давно вже є всеукраїнською. Тому варто звернутись до влади і подбати про те, щоб їй було надано статус “Національної” з відповідним грошовим еквівалентом. Нині він становить всього-на-всього 3 тисячі грн. Хоча, зрештою, найголовнішим у престижності цієї високої нагороди є суспільно-моральне визнання заслуг лауреатів у праці на терені української культури, освіти, науки і духовності.

Засідання Огієнківського комітету. Зліва направо: Богдан Галайко, Павло Мовчан, Микола Покропивний, Ярослав Лагута, Михайло Сидоржевський і Василь Клічак

“Нова книжка — дороговказ для політиків, які прагнуть побудувати модерну Україну”.

Мудрий візіонеризм супроти штормів історії

Грозові попередження від Юрія Щербака

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
докторант Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка, кандидат філологічних наук

Нова книжка Юрія Щербака “Україна в епіцентрі світового шторму: оцінки, прогнози, коментарі” (К.: Ярославів Вал, 2017. — 360 с.) — “книга прозрінь” (як зазначено на обкладинці), яка, по суті, є політологічним аналізом української політики найновітнішого періоду. Видання складається з шести частин (“Напередодні великої крові”, “Вторгнення”, “Ніколи ми не будемо братами”, “Історичні паралелі”, “Майбутнє: роздуми, гіпотези, сумніви”, “Інтерв’ю, заяви, коментарі”), передмови та авторської післямови.

Юрій Щербак — лікар, дипломат і письменник — володіє унікальною здатністю розглядати політичні явища на широкому соціокультурному та історичному тлі, пропонуючи тверезий спосіб бачення дійсності. Його фахова інтерпретація побудована на скрупульозному аналізі фактів. Нова книжка — посібник для Ради з національної безпеки й оборони України, дороговказ для політиків, які прагнуть побудувати модерну Україну. Ті міркування, які пропонує Ю. Щербак, не мають заангажованості, упередженості, емоційної надривності. Авторові властиві “усміхнений скепсис” та іронія, які зцементовують конструктивність видання, поширюючи здоровий глузд у свідомості читачів. Попри усі жахіття часу теперішнього, здоровий глузд має перемагати, позаяк лише він здатний протидіяти абсурду і злу. Стратегія опису історії у книжці нагадує погляд лікаря, якому доводиться працювати не з людським тілом, а з тілом історичним, ментальним. Зрештою, за Гантінґтоном, нація — це уявлювана спільнота.

“Великою помилкою Обами було вважати події в Україні не пріоритетними для міжнародної політики США”, — зауважив на презентації в Національному музеї літератури Юрій Щербак. Починаючи від 2004 р., від Помаранчевої революції, чимало європейських та американських філософів і культурологів наголошували на тому, що сьогодні серце світу б’ється не в Брюсселі чи Вашингтоні, а у Києві. Книжка “Україна в епіцентрі світового шторму” тільки потверджує цю тезу. Значною мірою це видання хочеться якщо не прирівняти, то принаймні зіставити з “Пробами” Мішеля Монтеня. Французький гуманіст у своїх пробах-есеях запровадив інший спосіб думання про явища нашої дійсності; читачеві есеїв важливо “включитися” в дискусію, увійти у простір обговорюваних проблем, які торкаються кожного тут і тепер.

Нова книжка Ю. Щербака так само складається з матеріалів, які мають есеїстичний характер (деякі з них раніше були опубліковані на шпальтах “Слова Просвіти”). По суті, не буде перебільшенням стверджувати, що авторові вдалося написати своєрідну міні-історію України новітнього періоду. Безперечно, ідеться про авторську версію, тож у книжці чимало оцінок, візій та ревізій. Не порівнюватиму цієї історії до праць О. Субтельного або С. Плохія, проте зазначу, що подібні мікромоделі історії мають надзвичайно важливе значення для розуміння нашої реальності. Вони закладають ціннісне сприйняття історії, “оживлюючи” час. Скажімо, для барокової свідомості час існував узагалі у зримих, персоніфікованих виявах. Сьогодні, здається, ми відійшли від можливості відчувати нашу добу “на дотик”. Агресивні форми візуалізації теперішнього представлені, зокрема, і в соцмережах, дають можливість *ілюзії часу*: ми легко можемо взнати, що відбувається на іншому кінці планети, не виходячи з дому і упродовж 5 хвилин. Сьогодні людина перебуває посеред “шторму” інформації. Така перенасиченість визначає інакше ставлення до подій, які відбуваються поруч. Ми просто не здатні відкрити душі усьому, що має місце навколо. А отже, час теперішній більш прагматичний, холодний, у ньому вже немає такого емоційного переживання історії, як на початку 90-х. Книжка Ю. Щербака визначає ціннісні категорії життя людини й нашої історії, представленої в антропологізованих формах, тобто таких, де в центрі перебуває людина. Здається, що у сучасних філософських дискусіях ми часто забуваємо про чинник “історії”, “культури”, “часу”, який у всі культурно-історичні епохи вважався найважливішим. Цей чинник — людина. “Україна в епіцентрі світового шторму” — історичний наратив, наділений “людськими рисами”; це історія, написана про людину і для людей.

Ю. Щербак реконструює шлях української нації новітнього періоду, показуючи, що на сучасному етапі побудови незалежної держави над нами тяжіють привиди минулого. І часом ці привиди настільки потужні, що не знаєш, чи ти маєш справу з чимсь ефемерним (результатом психічного розладу), чи з тілесним і конкретно зримим, що здобуло нову форму. Історія початку XXI століття типологічно подібна до історії початку століття XX-го, на який припало чимало “планетних неврозів” у зв’язку з революціями, зміною соціально-економічних формацій, Світовою війною... Сьогодні ми переживаємо події, які мають так само епохальне значення. “Все, що сталося в Україні під час і в результаті російської агресії, — це подія не локального і не регіонального значення.

Це — явище всесвітньо-історичне, глобальне.

Це — зіткнення двох цивілізацій: цивілізації минулого, середньовічних деспотій, де панують інквізиція, ЧК-НКВД-МГБ-КГБ-ФСБ, гестапо і СС, таліби та зарізяки ісламської держави, й цивілізації майбутнього, заснованій на повазі до прав людини і прав народів на вільне існування.

І сьогодні ще не відомо — хто переможе в цьому зіткненні.

Кривавий шторм історії, який лютував наприкінці XX—на початку XXI ст. на Балканах, Близькому Сході та в Центральній Азії, змістився на українські землі, перетворивши їх на захисний східний рубіж Європи, який захищає майбутнє.

Про це йтиметься у пропонованій читачеві книжці. Хотів би, щоб вона стала одним із документів епохи — епохи відродження й відновлення української держави, часу консолідації української політичної нації”, — зауважує Ю. Щербак у передмові до видання. Свої міркування про планетарне значення подій новітньої історії України автор, як і справжній політолог-аналітик, обґрунтовує тим, що “за 2014-2016 роки <...> тільки агентство Reuters опублікувало 4875 повідомлень на тему війни та мінських переговорів, Wall Street Journal — 638, New York Times — 558, Guardian — 492, Washington Post — 450 заголовків (Українська правда, 22.09.2016)”.

Михайло Слабошпицький, Юрій Щербак, Дмитро Павличко на презентації книжки

Попри аналітичний виклад, побудований на суворому дотриманні фактів, Ю.Щербак, уже як письменник, пропонує не менш важливі для нашого часу філософсько-культурологічні узагальнення про природу Зла, фізичну й метафізичну. Й осердя планетарного Зла сьогодні розташоване не в Африці чи Південній Америці, віддалених від нас океанами чи сотнями тисяч кілометрів. Осердя Зла сконцентровано у путінській Москві, серці неоімперії, яка постає втіленням найжахливіших інстинктів та енергій, акумульованих у російському народові. “На думку багатьох аналітиків, саме з 2008—2009 рр. почалася ретельно спланована підготовка до гібридної загарбницької війни Росії проти України. Свідченням цього стали численні економічно-енергетичні (газові) війни, спроби посіяти хаос і сум’яття в Україні, погрози військового характеру, посилення пропагандистських антиукраїнських операцій.

Звичайно, геополітичні плани Путіна не обмежуються знищенням України. Вони значно масштабніші — недаремно Тімоті Снайдер, один із найвідоміших істориків пострадянських країн, поставив Путіна поміж Адольфом Гітлером та Йосипом Сталіним, враховуючи їхні методи загарбання і знищення Польщі й Чехословаччини” (УНІАН, 9.10. 2014).

Ключ до розуміння Путінових геополітичних мрій та уявлень про світ дає книжка, що кілька років пролежала на столі хазяїна Кремля і звернула увагу численних відвідувачів президентського кабінету. Книжка ця — “Третя Імперія” якогось Міхаїла Юрьєва, в якій розповідаються події 2053 року.

Утопія починається ...з України, в якій у результаті “повстання проти прозахідної влади” має відділитися її південно-східна частина, де буде проведено референдум, і ця частина попроситься до складу Російської Федерації (!). Москва вирішує допомогти “братському народу” і вводить 80-тисячне військо. Війська НАТО (!) висуваються назустріч, але не наважуються на бій, і Україну ділять навпіл.

Росія, виконуючи далі свою геополітичну програму, загарбує Казахстан, Білорусь, окуповує Туркменістан, Придністров’я, Абхазію та Південну Осетію. Згодом починається Третя світова війна, Росія застосовує проти США ядерну зброю, окуповує Європу, в чому їй допомагає Німеччина та Сербія.

У результаті після перемоги Росії над країнами НАТО у світі залишається п’ять мегадержав: Американська Федерація, Ісламський халіфат, Російська Імперія, що охоплює всю Європу включно з британськими островами (!), Піднебесна республіка Китай та Індійська конфедерація. (Новый Регион. *Константин Зельфанов*. Спецоперация Путина “Третья империя”, 18.02.2015).

Варто зауважити, що книжку видано в 2006 р. (!). Чим не підручник геополітики для Путіна?” — риторично запитує Ю. Щербак (с. 101—102).

На презентації Юрій Миколайович уточнив: у Росії є незначна частина людей, котрі розуміють приреченість нинішнього неонацистського режиму Кремля. За останні два тижні, як зізнався автор, він написав два некрологи на смерть двох росіян (один із них — Є. Євтушенко). Проте сучасний Путін, як переконує письменник і дипломат, — це не виняток із правил, не антипод “російської душі”, а її пряма сублімація, візуалізація і втілення.

Було б неправильно схарактеризувати це видання лише як фаховий аналіз дня теперішнього: у книжці чимало історичних екскурсів та ревізій маловідомих подій в історії XX ст., які, проте, мають важливе значення для розуміння таких явищ, як сучасний російський неофашизм (неонацизм), імперський російський неоколоніалізм, гібридна війна тощо. Юрій Щербак не хоче бути Кассандрою (як він сам жартома додає: “Кассандру убивають”), але його спосіб інтерпретації дійсності нагадує той тип творчості, який К.-Ґ. Юнґ називає “візіонеричним”. Ідеться про здатність інтуїтивного передбачення подій майбутнього на основі проникнення в причиново-наслідковість історії. Ю. Щербак сприймає історію як лікар, себто історія постає картою хвороб, витіснених страхів, травм, комплексів і неврозів. Усе, що лишається непроговореним, на певному етапі актуалізує себе, тільки наслідки “законсервованих” травм можуть бути надзвичайно жахливими.

“Україна в епіцентрі світового шторму” — книжка, яку мають прочитати усі: студенти, пенсіонери, міністри, співробітники Адміністрації Президента України. На цій тезі наголосив під час презентації Вадим Скуратівський. А сам Юрій Щербак акцентував на тому, що вихід із гуманітарної катастрофи, на його думку, полягає у вивченні історії України. Усі повинні знати власну історію, без прикрас і купюр, без ідеологічних упереджень і викривлень. Потрібно вивчати факти, пізнавати психологію державних лідерів минулого, аналізувати їхні поразки, помилки, перемоги й здобутки. Історія має стати живим майданчиком, що об’єднує різних людей, які, проте, бачать своє майбутнє у політичному тілі суверенної України.

На завершення презентації Ю. Щербак процитував деякі фрагменти з “доктрини русского міра”, де йшлося про те, що територіальна цілісність, суверенність України апріорі не можуть бути предметом національної ідеї Росії. Отже, сучасний російський неонацизм спрямований передусім на поділ України, розламування нашої території, на пошук чинників розбрату всередині країни. Натомість, як наголосив Ю. Щербак, лише в єдності українців і полягає та сила, якої боїться агресор.

№ 49 від 07 квітня 2017 року

Міністру культури Євгенові Нищуку

Шановний пане Міністре!

Мене вкрай здивувала і збентежила відмова Міністерства виділити кошти для оплати оренди театру імені Івана Франка при врочистостях з приводу закриття XVII Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика 16 травня. У Положенні про Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яцика, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 15 липня 2008 року за №643/15334 зазначено, що “Організаторами Конкурсу є Міністерство освіти і науки України та Ліга українських меценатів. До участі в організації та проведенні Конкурсу залучаються Міністерство культури і туризму України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство оборони України, Національна академія наук України, представники творчих спілок, громадських та освітянських організацій, світової української діаспори”.

Міністерство виконувало свій обов’язок, сплачуючи оренду театру для цього заходу, в якому неодноразово брали участь президенти держави, голови Верховної Ради та інші високопосадовці. Навіть у часи президентства Віктора Януковича ми мали від Міністерства підтримку нашого проекту.

До Вашого відома даю таку довідку. Міжнародний конкурс з української мови ім. П. Яцика — найбільший і найрезонансніший проект в Україні і діаспорі за всі роки нашої незалежності. В ньому беруть участь мільйони школярів, студентів, учнів профтехучилищ та курсантів навчальних закладів Міністерства оборони, світова українська діаспора. Не випадково на сцені театру поряд із прапорами України стоять прапори кількадесяти держав (тих, де також відбувається наш мовний марафон). Вашим експертам, які вирішують, котрі проекти профінансувати, а котрі зігнорувати, також корисно б це знати. Бо в мене виникає питання, де вони живуть, що вони знають про проблеми національного будівництва і катастрофічний стан державної мови в Українській державі і чи може дійти до їхнього розуміння те, що наш проект спрямований на піднесення соціального престижу державної мови в Українській державі, а, отже, й на виховання патріотизму. Ви, вибачте, як неофіт на міністерській посаді, можете цього не розуміти, але Вам мали б підказати Ваші дорадники, що з державного бюджету Міністерству виділяють цільово кошти “на підтримку української мови”. Куди діває їх Міністерство? Не хочеться так думати, але ловлю себе на підозрі, що у Вашому Міністерстві владарює її величність корупція, бо у Вас є “свої” і “не свої”. І до “не своїх” віднесено нас із нашим націєтворчим проектом. Сприймаю ігнорування Міністерством нашого патріотичного проекту як тривожний симптом: у Міністерстві культури немає жодного натяку на якісь національні сентименти, і при цьому хочу запитати, чи це справді Міністерство культури **України** і чи Ви дійсно **український** міністр? Чи, як актор, тільки граєте його роль?

З повагою,

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ,
виконавчий директор Ліги українських меценатів, голова Координаційної ради Міжнародного конкурсу з української мови ім. П. Яцика, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка

Закон про українську мову повинен мати статус Конституції

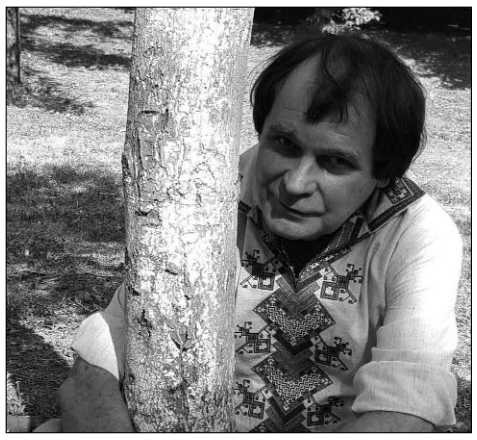

Сергій ЧИРКОВ

Мій тесть Микола Іванович мав прізвище, яке з великою ймовірністю можна знайти у реєстрових списках запорізького козацтва. Гуркаленко.

Виростав у Луганську, тож школа для навчання йому випала російська. Він устиг здолати її лише до половини, бо склалося так, що від приробітку підлітка значною мірою залежало, чи буде що їсти й у що вбратися молодшим сестрам і братові, а школа вимагала щоденної присутності. Тож він гайнув одного разу у вікно та більше до класу не повернувся. Усі чотири сестри і ще один брат вивчилися і за тогочасними мірками вийшли у люди, а брат Микола все життя (ще й добрячий шмат пенсійних років прихопив) пропрацював на дільниці зв’язку вугільного комбінату, де здобув своїм умінням заслужені повагу й авторитет.

Загалом на Луганщині спілкуються обома мовами, але Миколу Івановича занурило в російськомовне середовище. Тож категоричні заяви про виняткові права української мови на теренах держави і про утиски мови титульної нації за радянських часів, які лунали в перші роки незалежності, викликали у тестя нерозуміння і навіть роздратування.

І одного разу він усадовив мене напроти і запитав: “От скажи мені: тобі хтось забороняв учити українську мову чи розмовляти нею?”

— Ні, — відповів я, — але послідовно і цілеспрямовано все робили для того, аби ця мова стала непотрібною.

Розповів йому, що у селі Новолимарівка, де я народився, була російська семирічка (згодом восьмирічка), а в розташованій через дорогу Кіровці українська початкова школа. І от діти, які протягом перших чотирьох років думали, що вся наука на світі є українською, перейшовши дорогу, дізнавалися, що це не так. Українські “відмінники” скочувались у “хорошисти”, “хорошисти” ставали трієчниками. Особливо ображалися за своїх дітей тата з мамами, які звикли бути батьками відмінників. Зрештою, батьки стали вимагати усунути ненормальність.

Усунули. Дві школи злили в одну — Новолимарівську семирічку.

Із російською мовою викладання в усіх класах. Щоби батьки не ображались, а їхні діти мали однакові шанси бути відмінниками.

Воно й справді: нащо вчити предмети українською мовою, звикаючи до термінології, якщо потім доводиться перевчатися, наздоганяючи щасливіших однолітків?

Та й батьки попросили.

Хоча батьки просили про інше.

Звичайно, були і на Луганщині, і в інших областях школи з українською мовою викладання. Проте їх поступово меншало. Спочатку в кожній вводили паралельні російські класи. Далі їх ставало більше й більше. Потім школа переходила на викладання російською мовою.

Чому? За тією ж житейською логікою. Навіщо українські класи, якщо у переважній більшості інститутів фахові предмети викладають мовою “нової історичної спільності людей”? Та й при вступі українськомовні діти знову ставали менш конкурентоспроможними.

Тобто, в Україні свідомо створювали умови, за яких рідна мова ставала чимось необов’язковим, зайвим.

Микола Іванович із козацьким прізвищем Гуркаленко сперечатися не став. Досвідчений зв’язківець розумів: провід, яким нічого не передають, яким не біжить струм або звук, стає зайвим. Навіть якщо він є окрасою кабелю.

Провід, яким нічого не передають, самі лінійники зрештою обрізають, аби не плутався під руками, не заважав при перевірці функціонального стану працюючої лінії зв’язку.

Тоді, на початку 1990-х років, я не думав, що за чверть століття незалежного поступу знову доведеться брати до рук телефонний кабель і на його прикладі доводити життєву важливість активного та безперервного функціонування української мови на теренах своєї держави.

Навіть політичну еліту знову доводиться переконувати: українське слово має супроводжувати людину впродовж усього життя.

Зустрічати у пологовому будинку раніше за неню — разом із небом, зорями, сонцем.

Колисати й бавити дітлахів у яслах і садочку.

Українськими мають бути всі без винятку школи, котрі утримуються коштом держави. А учні та батьки мати певність: у вищих навчальних закладах їхнім дітям не доведеться переходити на мову московитів.

І досі доводиться розтлумачувати очевидне: господарями на медійних просторах мають почуватися винятково українськомовні газети й журнали. І на телевізійні канали та в радіоефіри українське слово не на гостину слід запрошувати і не на приставний стілець саджати. Господарем кликати: жити в ефірі, владарювати, розпоряджатися.

Досі доводиться втовкмачувати у владні голови: українська мова — й лише вона — повинна виконувати роль комунікатора між державою і громадянами. Домінувати в установах усіх рівнів, у сфері обслуговування, закладах охорони здоров’я.

І все це має бути законодавчо оформлене і гарантоване державою.

Потрібен Закон про державну мову.

Як у кожній цивілізованій державі.

Проект Закону про державну мову та її застосування, як відомо, наші депутати підготували. Навіть кілька.

У Верховній Раді зареєстровано три таких проекти. Вони передбачають українізацію телевізійного та радіоефіру, преси, книговидання, кінематографа, реклами, інші очевидні для нормального існування речі.

Але, попри актуальність, лежать без руху. І не перший місяць.

А в Конституційному Суді неспішно розглядають на відповідність Конституції України чинний закон “Про засади державної мовної політики”. Написаний під диктовку Кремля й ухвалений 2012 року режимом Януковича.

Чому вони — і судді, і депутати — не поспішають? Бояться.

Зокрема — несамовитого вереску московитів. Їхніми пропагандистськими стараннями внутрішнє питання України роздуто ледве не до вселенських масштабів. А будь-яка наша спроба вирішити його на власний розсуд зусиллями північних сусідів чи не щоразу оберталася кров’ю. Кров’ю народів, що живуть в Україні.

Так відбувається й нині. Ми з вами ще й вчитатись у розроблені проекти не встигли, а в Білокам’яній зчинили істерику: “На державному рівні вводиться мовний геноцид!”, “Україна легалізує заборону російської мови!”

Мову мають чужу. Історію — привласнену. Землі — силоміць стягнуті докупи. Мораль — розбійницьку. З духовності — лише повсюдне п’янство. І от оце тимчасове державне утворення, що існує лише за рахунок відібраного і краденого, вважає за можливе когось повчати...

Українці, за логікою нахабних неуків із трохи підсушених історичними вітрами чухонських боліт, не мають права послуговуватися в Україні українською мовою. Чому? Та тому, що серед нас живе російськомовне населення, якому звичніше чути свою мову.

Дурість? Безумовно. І така ж глибока і непролазна, як болота, з яких Київська Русь витягла колись невдячних сусідів.

На дурість розумні не зважають.

Навіть на дурість, покладену в основу державної політики.

Проте нагадати про очевидні речі буде не зайве.

Конституція США не враховує інтересів Мексики та Канади. Конституцію РФ написано без огляду на інтереси України, Монголії та Китаю. Жодна конституція жодної країни не вписує до своїх Основних законів права та обов’язки народів інших держав.

Хоча внутрішній комфорт немалою мірою залежить від того, що діється бодай за сусіднім парканом.

Будь-яка Конституція — це закон існування конкретної держави на конкретних теренах. Ніхто не піддає сумніву необхідність такого документа. І ніхто не переїжджає до іншої країни зі своєю Конституцією. Кориться тій, що розкрила для нього кордони. Така історична норма.

Мова для національної, а нерідко й для державної ідентичності не менш важлива, ніж територія. Її має захищати такого ж рангу Закон.

Це також історична норма.

Кожна цивілізована національна держава має основний мовний закон.

Закон про мову, що є споконвічною на конкретних землях.

Інакше, виявляючи гостинність стосовно мов, що приходять жити на твої землі, можна зникнути самій. Розчинитись у середовищі агресивних.

Закон про українську мову також має бути.

Неодмінно і якнайшвидше.

Як осібний, окремий закон.

І постати не рядовим серед сотень і тисяч інших законодавчих актів.

Закон про українську мову повинен мати статус Конституції.

Це має бути Конституція Української Мови.

А вже потім, коли вона набере сили, можна буде подбати про інших. Перейти до написання законів про усі сущі в нашій Україні мови. Визначити права й умови існування не лише російської — всіх “регіональних” та мов національних меншин.

Але всі ці майбутні закони повинні узгоджуватися з нашим Основним мовним законом.

Мають бути підпорядковані Конституції Української Мови і не суперечити їй жодним словом, жодною літерою.

А на брехню за парканом зважати не варто.

“Найкращим виходом буде ознайомлення і загалу, і офіційної влади в Україні з невідомим досі Огієнком-Іларіоном”.

«Запізніле вороття» забороненого Огієнка

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук, професор

Щойно побачив світ ювілейний, 20-й, том творів видатного діяча українського відродження Івана Огієнка з назвою “Світильники землі української”. Цей том, як і всі попередні, вийшов під маркою бібліотечної серії “Запізніле вороття”, яку упродовж років здійснює Фундація імені митрополита Іларіона (Огієнка) спільно з київським видавництвом “Наша культура і наука”.

Що ж це за бібліотечна серія, як вона народжувалася та втілюється нині?

Летять пташки ключем у вирій
Й додому вернуться весною, —
А я в роботі краю щирій
Лишусь навіки з чужиною...
Іван Огієнко (митрополит Іларіон)

Коли 2000 року отримав на руки від канадської сторони копії всіх недрукованих праць забороненого Огієнка й надумав одноосібно втілювати власний проект “Запізніле вороття”, не був певним, що “подолаю” перші 20 томів. Але з Божою поміччю це сталося. Легко на душі, бо цей том справді особливий. За часом видання — у рік 135-річчя великого українця. За темою — дуже суголосною в конкретиці високого житейського чину тих, про кого ми нічого не знаємо, й аморальності, бездуховності та неукраїнськості нинішньої влади, яку ми своєю байдужістю й схильністю до розбрату таки заслужили.

Загадковий канадський архів

...1997 року в Києві побачила світ моя *“Голгофа Івана Огієнка”* — перший в Україні й за кордоном науково вивірений життєпис суворо забороненого упродовж усіх підрадянських років Івана Огієнка. Книга створена на основі опрацювання донедавна закритих архівних документів Києва, Львова, Житомира, Кам’янця-Подільського. Додалася також частина зарубіжних матеріалів, добутих під час наукового стажування у Швейцарії. Ця книга, яка потрапила того ж року до канадського Вінніпега, напевне, справила добре враження на провідників тамтешньої української громади. Незабаром я отримав запрошення з пропозицією написати нову книгу про непросте й повчальне життя великого українця на основі опрацювання досі невідомих документів архіву митрополита Іларіона у Вінніпезі.

Уявити обсяг цього архівного скарбу можна тоді, коли віртуально намалювати перед очима картонну коробку розміром метр завширшки, майже метр завглибшки і стільки ж — заввишки. Таких ніким не читаних досі коробок у вінніпезькому архіві виявилося близько ста.

Наслідком опрацювання того архіву став друк водночас в Україні й Канаді нової книги — *“Лишусь навіки з чужиною...”: Іван Огієнко (митрополит Іларіон) і українське відродження”*. Її видання накладом дві тисячі примірників зініціювала громада Українського православного собору Св. Покрови у Вінніпезі, яка фактично порятувала Огієнка-Іларіона від смерті після двох тяжких операцій у швейцарській Лозанні, зробивши йому восени 1947 року рятівний виклик для переїзду за океан і запропонувала очолити їхній собор.

2000 року виповнилося 75 літ від дня заснування цього собору й видання книги про авторитетного провідника усіх православних українців діаспори загалом і Канади зокрема було завданням першочерговим у низці заходів до цього ювілею. Через пресу було оголошено про всеканадську збірку пожертв.

Після виходу “Чужини...” в світ ця ж громада виступила ще з однією ініціативою: організувати презентацію книги з участю автора в канадських містах із найбільшим поселенням українців. Таких міст виявилося десять: Монреаль, Оттава, Торонто, Гамільтон, Вінніпег, Кенора, Йорктон, Ріждайна, Саскатун, Едмонтон.

Під час численних зустрічей з її читачами на канадській землі й вдруге після 1997 року виникла ідея повернення величезної творчої спадщини Огієнка-Іларіона та його подвижників в Україну як також і здійснення перших заходів щодо виконання передсмертної волі творця архіву та книжкової колекції.

Як відомо, згідно з останнім заповітом Огієнка-Іларіона, юридично оформленим ще 15 квітня 1967 року, це його найголовніше життєве надбання має бути обов’язково передане на Батьківщину за двох умов:

а) коли Україна буде вільною;
б) коли буде вільною її Церква.

Перипетії з виконанням волі творця заповіту

Здавалося б, ці дві умови настали: Україна з 1991 року — самостійна держава і в ній є своя Церква.

Однак канадські українці мали іншу думку і, гадаю, небезпідставно. По-справжньому переймаючись долею майбутнього України, подивовані масштабами корупції у вищих ешелонах української влади, наші заокеанські земляки щиро тоді запитували мене: а кому, в чиї руки передавати такі архіви, що ми упродовж десятиліть свято берегли? Державі? То вона не може дати раду й тому, що має.

Згадували пожежу в головній національній книгозбірні країни у 60-х роках — бібліотеці ім. В. Вернадського, коли згоріло чи не все найцінніше, що було в залі стародавніх українських рукописів. Як відомо, списали той підпал на “хворого” доглядача, але в тогочасній зарубіжній пресі оприлюднена низка публікацій, де вказувалося на прямий слід КГБ у знищенні неспростовних документальних свідчень осібної від Росії своєї національної історії. Згадували й те, як ділки від архівів торгували в Європі й Америці за шалені гроші оригіналами листів Михайла Грушевського та іншими безцінними раритетами, які раптом “пропали” з бібліотечних сховів Львова.

У цій же низці прикладів нездатності чи небажання держави цінувати й берегти для прийдешніх поколінь свої духовні скарби варто згадати й незбагненне для цивілізованої держави “перекочовування” рідкісних рукописних чи друкарських раритетів до рук нечестивих, некультурних і малоосвічених українських олігархів. Ідеться про безцінний твір Миколи Коперника та першодрук в Україні “Апостола” Івана Федоровича, які за нез’ясованих і досі обставин назавжди “покинули” територію бібліотеки Вернадського, і такі ж безцінні експонати з низки національних музеїв України, зокрема зі Львівської картинної галереї.

Отож важко не погодитись із цими аргументами: умови для передачі в Україну архівних колекцій зарубіжного українства справді ще не настали.

Скільки ще чекати “настання умов”, сьогодні сказати важко. Це залежатиме, твердили канадці, від того, наскільки реальними в нас будуть декларовані на вищих щаблях влади демократичні цінності й свободи, наскільки результативною буде боротьба з корупцією.

Зрештою, у результаті таких своєрідних дискусій тоді, в час всеканадської презентації другої книги про митрополита Іларіона, ухвалили компромісне рішення: частково виконати волю митрополита Іларіона щодо повернення в Україну його архіву можна у спосіб копіювання його недрукованих ще рукописів для можливого передання в Україну.

Ішлося про те, що такі копії можна буде передати на руки не державної установи, а спеціально створеної в Києві громадської благодійної організації.

Варто підкреслити, що моє перше офіційне звернення як ученого до вінніпезького Товариства “Волинь”, якому митрополит Іларіон за життя передав авторські права на використання його друкованих і недрукованих праць, було ще у вересні

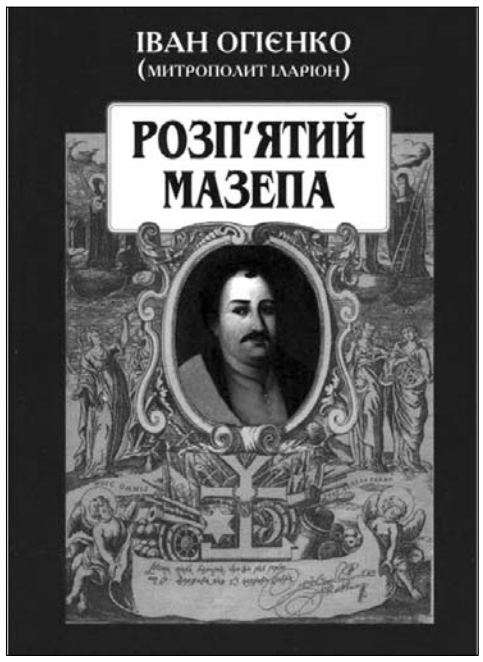

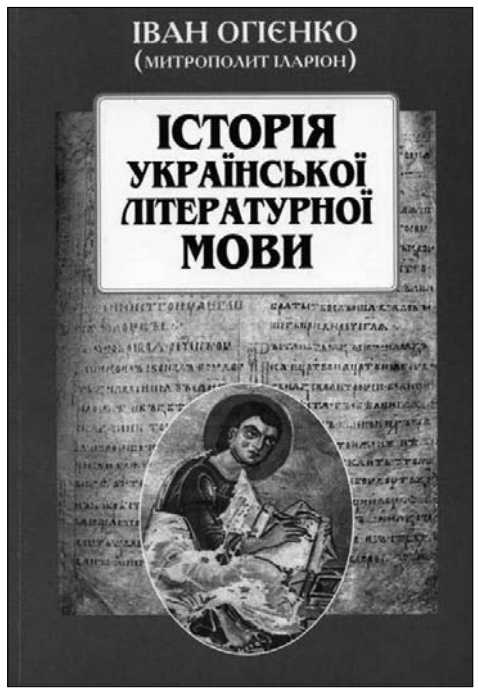

1997 року, коли на запрошення канадської сторони я опрацьовував цей архів і готував нову книгу-життєпис про митрополита Іларіона. Товариство такий письмовий дозвіл дало, але цього виявилося замало.

Швидке розв’язання справи про можливе копіювання рукописної спадщини митрополита ускладнювалася тим, що власниками-розпорядниками його архівної та книжкової колекцій у Вінніпезі було аж три організації та дві фізичні особи. Це Консисторія Української православної церкви, Колегія Св. Андрія, товариство “Волинь”, син митрополита Іларіона Анатолій Огієнко, який на той час мешкав у Нью-Йорку та тодішній декан богословського факультету Колегії Св. Андрія, колишній кращий учень митрополита і на той час один із вірних послідовників-іларіонівців отець-доктор Степан Ярмусь. Без письмового дозволу кожного з цих членів колективної управи годі було отримати дозвіл на таке копіювання.

Рівно через три роки — у жовтні 2000-го — ця справа з Божою поміччю розв’язалося з позитивним результатом.

17 жовтня того ж року на ім’я першоієрарха Української православної церкви в Канаді митрополита Василія — архієпископа Вінніпегу і митрополита надійшов другий лист за підписом Голови Інституту дослідів Волині доктора Сергія Радчука та Голови товариства “Волинь” професора Іллі Онуфрійчука (публікується вперше):

“Блаженнійшому Василію,

архієпископу Вінніпегу і митрополиту УПЦеркви в Канаді.

Ваше Блаженство, Блаженнійший Владико!

Вашому блаженству, мабуть, відомо, що своїми листами уповноваження від 22 вересня 1967 і 31 травня 1968 року бл. п. Митрополит Іларіон виключне право видавати і передавати його праці доручив Товариству “Волинь” у Вінніпезі (Літопис Волині, ч. 12, 1977/1978). Товариство “Волинь” дотримується волі Митрополита Іларіона до сьогоднішнього дня.

Тепер до нас звертається дослідник архівів Митр. Іларіона проф. Микола Тимошик з Києва, з проханням дозволити йому зробити копії — в цілях видання їх — недрукованих праць митрополита Іларіона.

Ці праці готовилися до видання, але залишилися в рукописах. У нас немає можливості видати їх у Канаді. Тому просимо Ваше блаженство дозволити проф. М. Тимошику зробити копії згаданих праць і доглянути видання їх в Україні. Оригінали їх можуть залишитися в архіві Митр. Іларіона. Проф. Тимошик запевняє нас, що ці праці Україні дуже потрібні. Тому ми погоджуємося на видання їх саме в Україні і просимо

Ваше Блаженство поблагословити скопіювати їх, копії доручити проф. М. Тимошику з тим, що він догляне видання і розповсюдження по наукових закладах України.

За Ваше благословення цього задуму заздалегідь сердечно дякуємо! З проханням Ваших Архипастирських молитов: д-р Сергій Радчук, проф. Ілля Онуфрійчук”.

Благословення на копіювання недрукованих праць митрополит Василій дав наступного дня. Це благословення зафіксоване в листі до автора цих рядків. Ось його зміст:

“18 жовтня 2000 р.

До проф. Миколи Тимошика

Про передання копій праць Митр Іларіона проф. М. Тимошику

Дорогий п. Професоре.

Згідно з Вашим проханням, благословляємо наступне:

1.Передати Вам копії згаданих праць Митр. Іларіона

2.Оригінали залишити в Консисторії УПЦК”.

Браженнійший Василій, Митрополит Вінніпегу, Первоієрарх Української Православної Церкви в Канаді”.

Під кінець жовтня закінчувався всеканадський тур-презентація книги “Лишусь навіки з чужиною...” і за кілька тижнів я мав повертатися до України.

То була моя третя поїздка до Канади, яка за часом мандрування слідами митрополита Іларіона (Огієнка) була найбільш тривалою, а за результатами збирання матеріалу для наступних книг — найбільш результативною.

Те, що призначалося Україні

На 30 жовтня було призначене спеціальне засідання Консисторії УПЦ в Канаді на Джонс Авеню, 9, під час якого відбулася урочиста церемонія передачі на мої руки безцінного й досі невідомого загалу спадку великого українця: копій його недрукованих праць. Тоді ж митрополит Василій і автор цих рядків підписали Акт передачі, виклад якого публікується нижче:

30 жовтня 2000 р.

Архів Української Православної Церкви в Канаді

Фонд Митрополита Іларіона (Огієнка)

Фотокопії невиданих творів Митрополита Іларіона (Огієнка), передані Професору Миколі Тимошику.

На підставі прохань Товариства “Волинь” у листах до Митрополита Василія від 17 жовтня 1997 р. та й 17 жовтня 2000 р. нині передано проф. Миколі Тимошику фотокопії матеріялів та рукописів слідуючих невиданих творів Митрополита Іларіона (Огієнка):

1. Українська Церква за час Гетьмана Мазепи (аркушів фотокопій 396).

2. Українське монашество (аркушів фотокопій 401).

3. Церковна хронологія (аркушів фотокопій 201).

4. Видання Шевченкових творів (аркушів фотокопій 364).

5. Смерть Виговського (аркушів 15).

6. Сповідь Гетьмана (Смерть Виговського) (аркушів фотокопій 56).

7. Політична праця Богдана Хмельницького (Незалежна Україна в політиці Богдана Хмельницького) (аркушів 193).

Копії: проф. д-ру М. Тимошику, Колегії Св. Андрія, Товариству “Волинь”.

Таким чином, загальний обсяг архівних аркушів, скопійованих для України, того разу склав 1635 сторінок. Згодом цифра потроїлася. До цих документів додавалося видане на мої руки письмове повноваження бути упорядником і видавцем цих праць в Україні.

Незабаром усі ці рукописи, писані в різні роки, за різних життєвих обставин, пролежавши ніким не читані упродовж десятиліть у вінніпезькому архіві його творця, полетіли авіарейсом через океан на українську землю. Щоб за якийсь час у вигляді вже ошатно оформлених книжкових видань прийти до того читача, кому вони призначалися.

Згадуючи тепер ті незабутні емоційні миті своєї третьої подорожі на далеку канадську сторону, в місця останнього прихистку непростої Огієнкової долі, теплиться душа від відчуття щирих бажань і докладених зусиль тих багатьох побратимів по духу, хто стояв біля витоків проекту “Запізніле вороття”, про який знають тепер у багатьох країнах світу.

Передусім хочеться назвати тодішнього духовного провідника православних українців Канади митрополита Василія (Федака), коріння якого — з буковинського села Кадубівці. Він став першим наступником після смерті митрополита Іларіона і виявився з усіх інших наступників найвірнішим його послідовником. Рішення про передачу Україні копій недрукованих праць митрополита-професора було визначальним у започаткуванні майбутнього проекту “Запізніле вороття”.

Значну роль у позитивному розв’язанні цього питання відіграв і колишній учень митрополита Іларіона, багаторічний декан

богословського факультету Колегії Св. Андрія Манітобського університету, знаний в Україні автор протопресвітер Степан Ярмусь.

Варто згадати для історії ім’я ще однієї подвижниці українського духу на канадській землі, без зусиль якої цей видавничий проект в Україні був би неможливим. Це — Анна Фігус-Ралько — багаторічний співробітник і голова адміністрації найстарішого українського часопису в Канаді “Український Голос”, перша жінка-президент видавничої спілки “Тризуб”. Свого часу вона була співробітницею митрополита Іларіона в Консисторії Української Православної Церкви в Канаді та редакції газети “Вісник” і з початком 90-х років організувала висилку в Україну значної кількості книг, до видання яких був причетний митрополит Іларіон. Це вона виступила з ініціативою видавати в Україні твори митрополита Іларіона не за участю чи під контролем державних чиновників, а під крилом спеціально створеної громадської організації.

День державної реєстрації в Києві юридичної особи — Благодійної організації “Фундація імені митрополита Іларіона (Огієнка)” — 5 травня 2000 року можна вважати початком заснування видавничого проекту “Запізніле вороття”. Співголовами цієї організації стали: від Канади — Анна Фігус-Ралько, від України — професор Микола Тимошик.

Конкретним втіленням мети створення цієї благодійної організації стало видання безцінної за змістом і значенням для ствердження української державності спадщини її творця, уречевленої у різних галузях знань: історії, літератури, мови, філософії, теології, політології, біблеїстики, палеографії, педагогіки, бібліографістики, архівознавства тощо в серії “Запізніле вороття”.

За умов, коли український загал усе ще залишався в полоні радянської пропаганди, яка упродовж десятиліть паплюжила чесне ім’я Огієнка, коли більшість владних високопосадовців продовжували упереджено ставитися до “колишнього ворога народу”, найкращим виходом буде ознайомлення і загалу, і офіційної влади в Україні з невідомим досі Огієнком-Іларіоном.

Маючи на руках архівні копії рукописів, а також масив творів Огієнка-Іларіона, які в різний час виходили за кордоном, але й досі залишаються невідомими широкому читацькому загалу в Україні, можна було приступати до розробки видавничого проекту, який і дістав назву “Запізніле вороття”.

Змістові акценти бібліотечної серії

Зміст цього проекту складають дві серії: “Рукописна спадщина” та “Зарубіжні першодруки”.

Безумовно, найцікавішою є перша серія, оскільки досі про існування підготовлених до друку, але так і не виданих праць Огієнка знало лише вузьке коло соратників автора та дослідників. Для прикладу, 1940 року, прийнявши чернечий сан, архієпископ Іларіон майже закінчує наукове дослідження про витоки і поширення на українських теренах феномену чернечого життя. Однак підготовлена до друку фундаментальна праця “Українське монашество” відтоді так і пролежала в рукописному вигляді.

Своєрідною сенсацією в сучасному шевченкознавстві стала також публікація результатів його багаторічного дослідження життя і творчості Кобзаря, яке так і називається — “Тарас Шевченко”. Це також два твори, присвячені Івану Мазепі, — “Українська церква за часів гетьмана Івана Мазепи” та “Розп’ятий Мазепа”.

Таким чином, під рубрикою першої серії — “Рукописна спадщина” вже побачили світ шість томів: “Українське монашество”, “Тарас Шевченко”, “Розп’ятий Мазепа”, “Богдан Хмельницький”, “Рятування України”, “Містечко Брусилів та його околиці”. Остання новинка — єдина, віднайдена упорядником не в канадському, а в київському архіві.

Основу другої серії склали передусім твори, що виходили в різний час друком у Варшаві, Парижі, Лозанні та Вінніпезі, але в Україні досі не перевидавалися. Це також низка фрагментів або частин творів, які друкувалися у різних періодичних виданнях Європи і Америки у вигляді статей, нарисів, розвідок.

Ось ці твори, що вже видані в Україні: “Історія української літературної мови”,

“Українська культура”, “Свята Почаївська лавра”, “Слово про Ігорів похід”, “Українська церква за час Руїни”, “Історія українського друкарства”, “Українська церква”, “Рідна мова”, “Наша літературна мова”, “Служити народові — то служити Богові”, “Ідеологія Української церкви”, “Любімо свою Українську церкву”, “Дохристиянські вірування українського народу”, “Світильники землі української”.

Кожна з цих книг представляє цілі пласти з історії української держави, її мови, культури, церкви, окремих видатних особистостей, які потребують політичного незаангажованого переосмислення й достойного пошанування сучасниками.

І насамкінець про особливість редакційної підготовки до першовидання після тривалих літ заборони книг Огієнка в Україні.

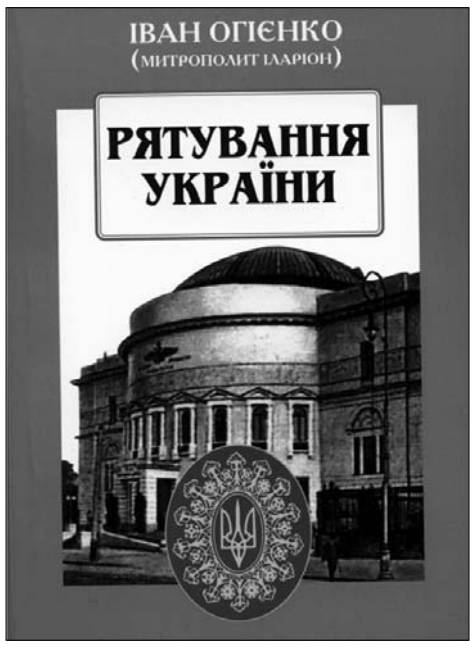

Кожен із двадцяти томів, про який ідеться, має ґрунтовну передмову упорядника. Зазвичай це своєрідне дослідження історії написання, побутування текстів, їхні незвичні видавничі долі, а також головні змістові домінанти.

Враховуючи ту обставину, що праці І. Огієнка видавалися в різних країнах і в різних видавництвах, де вимог усталеного у видавничій практиці редакційно-видавничого процесу не завжди дотримувалися, а автор нерідко самостійно виконував функції редактора й коректора, упорядник цієї бібліотечної серії виправляв деякі необґрунтовані повтори слів та втручався в авторську пунктуацію, однак загалом прагнув зберегти основний характер авторського синтаксису. Такий підхід застосовано й при підготовці посторінкових та порозділових бібліографічних посилань — усі вони подаються за сучасними вимогами.

Тексти книг приведено у відповідність із сучасним правописом при одночасному збереженні лексичних, морфологічних та фонетичних особливостей мови автора. Беззастережно виправлялися друкарські помилки. У випадках різночитання, строкатості й різнобою лексичних форм перевага надавалося літературній нормі.

І ще одна промовиста деталь. Із 20 томів “Запізнілого вороття” видання лише трьох підтримала держава. До програми “Українська книга” були включені “Тарас Шевченко”, “Богдан Хмельницький” та “Рятування України”. Всі інші, як у нас кажуть, — з миру по нитці.

* * *

Один із знакових подвижників національної ідеї Іван Огієнко, хоча й зі значним запізненням та великими труднощами, але все ж повернувся в Україну. Нашим найпершим обов’язком є просто прочитати, пізнати ці безцінні скарби його таланту й болю за долю майбутнього України. Прочитати для того, щоб завтра спробувати бодай на крихту стати іншими.

Пасхальне послання Патріарха Київського і всієї Руси-України ФІЛАРЕТА

Преосвященним архіпастирям, боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім вірним Української Православної Церкви Київського Патріархату

Дорогі браття і сестри!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Скільки внутрішньої духовної радості ми вкладаємо в ці два слова: Христос воскрес! З яким духовним піднесенням повторюємо їх безліч разів у пасхальні дні. У цих словах сутність нашої віри, непохитність нашої надії та повнота вічної радості і блаженства.

Чому ми, християни, вважаємо, що в словах "Христос воскрес" сутність нашої віри? Тому що апостол Павло каже: "Якщо Христос не воскрес, то і проповідь наша марна, марна і віра ваша. Крім цього, ми були б лжесвідками, тому що свідчили б про Бога, що Він воскресив Христа, Якого Він не воскресив" (1 Кор. 15: 14—15). Воскресіння Ісуса Христа є доказом, що Він не просто людина, як всі ми, а є Син Божий, Який в одній особі з'єднав дві природи — божественну і людську.

Ісус Христос сказав: "Я є істина!" (Ін. 14: 6). На якій підставі ми повинні вірити, що ці слова є справді правдиві? На тій підставі, що ці слова промовив Син Божий, тобто істинний Бог. А доказом того, що Він є істинний Бог, є Його воскресіння.

На підставі Євангелія безбожники не могли заперечувати воскресіння Христове. Тоді вони від свого безсилля проголосили, що Ісуса Христа як історичної особи взагалі не існувало, що це є міф. Навіть релігії, які не вірять, що Ісус Христос є Син Божий, не заперечують Його існування в історії. Так, мусульмани називають Його пророком, а не Сином Божим. Юдеї вважають, що Ісус як історична особа жив на землі, але Він не Христос і не Син Божий.

Воскресіння Христове є незаперечним доказом, що Він є Син Божий, Який прийшов у світ спасти людський рід від гріха і смерті. Чи правда, що смерть у людській природі переможена? Адже ми знаємо, що всі люди помирають. Правда! Правда, тому що Ісус Христос воскрес і вже не помирає. Чи правда, що Ісус Христос у нетлінному тілі знаходиться на небесах? Правда! Бо це сказав Господь наш Ісус Христос, Який правдивість Своїх слів довів Своїм воскресінням.

Оскільки смерть у людській природі переможена воскресінням Христовим, то в час, визначений Богом, воскреснуть усі померлі, починаючи від Адама. Бо як через гріх одного смерть ввійшла у весь людський рід, так і через воскресіння Одного — Другого Адама, Ісуса Христа — воскреснуть усі померлі. Тому ми радіємо в пасхальні дні, іноді не усвідомлюючи причину радості.

До воскресіння Христа світ не знав цієї радості. Смерть чорною тінню висіла над людьми і над усіма їхніми діяннями. Внаслідок неминучості смерті кожної людини сенс життя здавався незрозумілим. Не тільки язичники, які не знали істинного Бога, але навіть юдеї, які мали Богоодкровенний закон, перед фактом смерті були безмовні. До воскресіння Христового смерть була у кричущій суперечності з жадобою життя, що живе в глибині кожної людини.

Воскресіння Христове утверджує в нас надію на вічне життя. У пасхальні дні християни особливо урочисто святкують умертвіння смерті, початок вічного життя. Святий Іоан Золотоустий говорить: "Сьогодні знищені кайдани смерті... Тому ніхто нехай не боїться смерті, бо нас визволила Спасова смерть. Воскрес Христос — і життя торжествує" (Великоднє слово).

Православну віру справедливо називають релігією воскресіння. Православний християнин відчуває силу воскресіння в оновленні своєї душі, у воскресінні внутрішньої людини. Наприклад, коли невіруюча людина увірувала в Бога і змінила спосіб свого життя, вона духовно воскресла. Воскреслий Христос дає нам силу для боротьби з гріхом. І сьогодні, майже через два тисячоліття, Господь наш Ісус Христос воскрешає наші душі й надихає нас на самовіддане служіння своєму народу, своїй державі в ім'я любові до Бога і людини.

Воскресіння Христове дає нам надію, що Христос Спаситель, Який подолав смерть, має владу і над нашими бідами, скорботами і труднощами. Він попускає кризи в людському суспільстві, війни між народами, Він і припиняє їх. Але для цього треба навертатися до Бога всім серцем, всім своїм життям. Він хоче, щоб усі люди увірували в Нього, змінили свій спосіб життя й увійшли у вічне життя для блаженства.

У ці радісні пасхальні дні сердечно вітаю вас, преосвященні архіпастирі, боголюбиві пастирі, чесне чернецтво, дорогі браття і сестри, зі святом Воскресіння Христового. Вітаю з Пасхою Христовою Президента України Петра Порошенка, Верховну Раду, український народ і особливо наші Збройні сили — захисників нашої Української держави, які з любові до неї не шкодують навіть свого життя. Вітаю з великим християнським святом весь український народ і всіх українців, які перебувають за межами України на всіх континентах, але люблять Україну і допомагають їй.

Нехай Всемилостивий Господь, Який Своїм воскресінням переміг смерть, дарує нам перемогу над усіма нашими зовнішніми і внутрішніми ворогами і нехай приведе всіх нас до миру і єдності, щоб наше життя відповідало тому, заради чого Син Божий став людиною, постраждав, помер і воскрес.

Воістину Христос Воскрес!

ФІЛАРЕТ,
Патріарх Київський
і всієї Руси-України

Пасха Христова,
2017 рік, м. Київ

Великоднє послання Блаженнішого Святослава

Високопреосвященним і преосвященним владикам, всесвітлішим, всечеснішим і преподобним отцям, преподобним ченцям і черницям, дорогим у Христі мирянам Української Греко-Католицької Церкви

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Як однорічний агнець, благословенний нам вінець — Христос
Добровільно за всіх заколений був — Пасха очищення;
І знову нам із гробу засяяв — чудове Сонце правди.
Пісня 4-го Канону Пасхи

Дорогі в Христі!

Сьогодні по всьому Всесвіту лунає радісний одноголосий благовіст: "Христос воскрес!" У цих словах — сила й визнання головної істини християнської віри. "Воістину воскрес!" — відповідають ті, хто повірив у воскресіння нашого Спасителя та Його перемогу над адом і смертю. Наша віра у Воскреслого — це віра у воскресіння, яке кожен із нас особисто зможе пережити. Саме завдяки вірі ми стаємо християнами, тобто причасниками вічного життя нашого Божественного Спасителя, який сьогодні у славі виходить із запечатаного гробу. Ось чому святий апостол Павло твердить: "Коли ти своїми словами визнаватимеш Господа Ісуса і віруватимеш у своєму серці, що Бог воскресив Його з мертвих, то спасешся, бо серцем вірується на оправдання, а устами визнається на спасіння" (Рим. 10, 9-10). Ми святкуємо подію, про яку свідчили святі апостоли. Благодаттю Святого Духа в пасхальних богослужіннях ми можемо пережити те саме, що досвідчили жінки-мироносиці при гробі та апостоли, які особисто зустрілися з воскреслим Спасителем і були Його свідками аж до краю землі. У нинішньому світлому празнику наново з'єднаймося з Ним і промовмо до Нього словами апостола Томи: "Господь мій і Бог мій" (Ів. 20, 28).

Як однорічний агнець, благословенний нам вінець — Христос

Ким є той Христос, якого ми зустрічаємо воскреслим із гробу? Насамперед Він є нашим воплоченим Богом, який переміг смерть і якого ворота аду не змогли втримати. Наша Пасхальна утреня прирівнює Ісуса Христа до пасхального агнця, принесеного в жертву на визволення і спасіння вибраного народу. У ту ніч, яку вперше назвали пасхальною, смертоносний ангел у Єгипті проминув того, чий дім був позначений кров'ю пасхального ягняти, і тоді розпочався вихід вибраного народу з рабства до свободи. Нашим справжнім пасхальним Агнцем є розп'ятий і воскреслий Господь Ісус Христос, як про це пише св. Іван Богослов, коли устами Хрестителя вже на початку Євангелія свідчить про Ісуса: "Ось Агнець Божий, який світу гріх забирає" (Ів. 1, 29). Саме Він є Той, який у цю ніч зламав своїм світлом темряву рабства гріха та веде за собою всіх нас від смерті до життя і від землі до небес.

Якщо ми у Святому Хрещенні таїнственно вмерли і воскресли з Христом, якщо ми причащаємося Його Тіла і Крові, тобто споживаємо новозавітну Пасху, та ознаменовані кров'ю Христа, то і нас смерть оминає, "проходить мимо", і відкриваються перед нами двері небесні. Щоразу, коли ми молимося Божественну Літургію, то стаємо причасниками воскресіння — того життя, яке сьогодні засяяло нам із порожнього гробу. І це життя Воскреслого є благословенним вінцем для нас, дітей Божих, знаком нашої гідності й нашого покликання бути свідками Його у світі та проповідниками Його Євангелія.

Добровільно за всіх заколений був — Пасха очищення

Святкувати християнську Пасху означає для нас сьогодні

бути здатними силою Воскреслого вставати і пробудитися до дії, — бути здатними до особистої пасхальної самопожертви задля добра свого народу, його свободи та кращої долі. Дивлячись на обличчя наших українських воїнів-героїв, які принесли своє життя в жертву за рідний народ, можемо бути впевнені, що Небесний Отець приймає ці жертви в імені свого Сина. Саме у них через воскреслого Христа ми вже маємо перемогу над злом і зцілення душевних і тілесних ран.

Святкувати християнську Пасху означає для нас сьогодні бути носіями перемоги життя там, де панує смерть. Щиро визнавати те, що Христос "воістину воскрес", означає повірити, що завдяки нашому особистому рішенню та зусиллю є воістину можливим побороти корупцію і неправду в нашому суспільстві, що саме від нас залежить, якою буде наша країна: чи вона буде вмирати, віддана на поталу могутнім світу цього, чи встане, пробудиться, оновиться і воскресне до справжнього життя, гідного людини як образу Божого.

Христос, який сьогодні рве кайдани смерті та виходить із гробу, є нашим виходом із рабства. Він очищує нас від гріха, залежності, обставин, спокус і маніпулювань групки, учасники якої вважають себе господарями світу цього, — очищує від всього, що нас поневолює і забирає в нас життя. Він, воскреслий Господь, є нашим виходом із наших історичних обставин: у Ньому переможемо війну і тих, хто її розпалює та підтримує. Христос — це також наш вхід, наші двері (пор. Ів. 10, 7.9). Він для нас є дорогою, правдою і життям (пор. Ів. 14, 6). Він дає нам свободу для повноти життя, любові до Бога і ближнього, будівництва власного майбутнього на своїй Богом даній землі. У світлі Христового воскресіння не дозвольмо себе обдурити ні пустослів'ям та марними обіцянками, ні безпорадністю тих, яким бракує віри в євангельську правду і справедливість, і які лишень нарікають на свою долю.

І знову нам із гробу засяяв — чудове Сонце правди

Труднощі й невигоди — досвід кожного паломника, що йде в пасхальній ході. Не цураймося труду і особистої жертви цієї переможної ходи. Ми часто маємо спокусу відмежуватися від дійсності довкола нас, перекладаємо відповідальність на іншого, бачимо швидше зло ніж добро, шукаємо когось як "жертву", на яку хочемо перекласти власні тягарі. Вибираємо собі не чистого Агнця, який кличе до особистої участі в перемозі над злом, а цапа відбувайла, на якого скидаємо всі гріхи, слабкості, боягузтво, небажання брати на себе відповідальність за долю свого народу. Хочемо, щоб хтось за нас усе зробив, шукаємо "когось", хто взяв би на себе наші труднощі й заплатив би ціну за наш добробут, а наші негаразди щоб без нашого особистого зусилля "пройшли мимо" нас. Чуємо, як нам шепчуть: "Нехай інші захищають Батьківщину, а я хочу почуватися в безпеці. Нехай інші змінюють країну, в якій я живу, на краще, лише щоб не змінювався я сам".

Натомість Христос нас кличе до іншого способу життя. Він воскрес із мертвих для того, щоб змінити спершу нас, зрушити і підняти спершу мене, а через мене — усе і всіх довкола. Якщо я хочу кращого суспільства, країни, світу, то спершу мушу стати кращим сам. І день цієї великої переміни, коли наше Сонце встає, є саме сьогодні! Сьогодні наш Великдень! Станьмо великими у воскреслому Спасителеві! Христос засяяв нам із гробу і є нашим Сонцем правди. Досить нарікати — час діяти! Сходить Сонце — починається новий день. У світлі Його проміння маємо даровану нам нагоду саме сьогодні, у цей день і час — не змарнуймо її!

Дорогі в Христі браття і сестри! Вітаю всіх вас із нинішнім світлим празником Воскресіння Христового, із днем визволення від смерті й зла та відкриття дверей до життя, надії і любові. Зичу всім миру Христового, миру, який дарує нам Христова перемога над злом і неправдою, миру, якого серед війни так щиро прагне кожне українське серце. Ще раз усім вам, в Україні й на поселеннях сущим, засилаю свої сердечні вітання. Щиро бажаю вам благословенних Великодніх свят, смачного свяченого яйця та світлої пасхальної радості!

Благодать воскреслого Господа нашого Ісуса Христа, любов Бога Отця і причастя Святого Духа нехай буде з усіма вами!

Христос воскрес! Воістину воскрес!

† СВЯТОСЛАВ

Дано в Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового, у 5-ту неділю Великого посту, 2 квітня 2016 року Божого

Великдень у Космачі

Закінчення. Початок на стор. 1

Якщо в родині протягом року хтось помер, то за нього "за простибі" дають гуцули в Космачі один такий прибраний пасківець або кошик і кажуть: "Полагночко! Най цисе Бог приймає за Сеньчину душу!". Тоді та людина, що бере, мовить: "Простибі! Най Бог приймає і даст Сеньці царство небесне, а вам, Настунько, дай Боже здоров'ї!". Такий кошик або пасківець дає мати дочці або синові, які впродовж року вийшли заміж чи одружилися і пішли жити набік (до батьків князя чи княгині).

Обов'язково беруть гуцули святити й одну велику паску. Гарні паски у Космачі випікають Марія Багрійчук, Марія Варцаб'юк, Любов Горганюк, Анна Линдюк, а в селі Шешори — Марія Рибчук, у Брустурах — Марія Матійчук, у Прокураві — Одарка Бойцуняк... Паску зверху прикрашають різними "косиціми" (квітами) з тіста. Печуть її у формі круга, кола, що є образом безконечної Божої любові. Доокруж оперізують пасочком у вигляді кола, що символізує безсмертність і майбутнє небесне існування. Довкола від цього пасочка відходять невеликі зубчики, що нагадують промені сонця, що сходить. Відтак посередині ставить ґаздиня навхрест закручені у формі спіралі пасочки тіста, в центрі яких примощує закручену спіраллю ружу або шишку. Спіраль — це знак плодючості, знак сонця, це символ порядку містерії літургійного року. Поміж усім цим розставляє маленькі калачики, зроблені з тіста, або невеликих пташок-жайворонків. У селах Криворівня, Голови, Ільці гуцулки оперізують верх паски плетеним тістом, немовби вінком.

Випікання паски вимагає особливої майстерності й терпіння. Треба вміти натопити піч, дати до міри в тісто цукру, сметани, масла, яєць, вдало розчинити паску. При цьому космацькі гуцулки мають багато секретів і кожна намагається, аби в неї вийшла паска найкраща. Коли готується паска до випікання, ніхто в хату не повинен заходити. У цей час здійснюють молодиці різні ворожіння. Наприклад, коли вигорне господиня грань з печі, то кидає в піч пучками кукурудзяного борошна і каже: "Не муку палю, а всі нетлі на світі, аби вони не множилися в моїй ґражді ні взимі, ні влітi...". Або бере з клочі (лляного прядива) мотуз і зав'язує ним ножиці, промовляючи: "Не ножиці зав'єзую, а руки мому чоловікови, аби він не мав моци мене руками збиткувати, так як ці ножиці тепер не мают моци нічо урубати...". Такі ножиці кладе в хаті під джергу (ліжник) на піч, де вони сплять і там ці ножиці мають перебути усі Великодні свята.

Всадивши в піч паску, робить ґаздиня лопатою різні хрести на комині, дверях, стелі, а ґазда тим часом стріляє перед хати з пістоля, що означає, що в цій ґражді печеться паска і ніхто не має до хати заходити, бо якби відчинив двері і в хату зайшло холодне повітря, то паска би могла потріскати, що віщує смерть ґазді або ґаздині чи комусь із їхніх дітей. Треба зауважити, що коли пече молодиця паску, то має взяти з кожної паски по кавальчикові тіста і з того тіста спекти калачик, який дають горяни маржині їсти на Юрія. До цього тіста додає жінка трохи червоточини з вулика або й мертві бджоли, порохні з мурашника і все це разом вимішуючи, говорить: "Абис була, маржинко, увечір і в днинку така старлива та плідна, така легка, як бджола і морошок. Як бджола та морошок сидє при купі і вертаютси, хоть би куди пішли і одна другу не лишит, а вертає в улий ци моращинец, так аби моя маржинка цілий рік вертала в свою кошару і аби си плодила, як си плоді бджоли і морошки..."

Перед Великоднем гуцули особливо ретельно доглядають за своїм обійстям: чистять у стайнях, замітають подвір'я, білять у хатах, старають собі нову ношу або оновлюють стару, купуючи в Космачі на ярмарку постоли з нісками і постоли капсльовані, запаски і сорочки, гачі й портки, кресані й капелюхи, кептарі, сардаки, кожухи, згарди і силянки, ґердани і череси, дзьобеньки і табівки, попружки і хустки аби виглядати на Великдень святково і урочисто. Не забувають космачани і про свій спільний дім — рідну церкву, до якої на Великдень прагнуть купити також обнову: або пару рушників, або килими чи ліжники, або ще взимку замовити нові хоругви чи хрести, аби їх пожертвувати на храм.

Перед Великодніми святами гуцули цілими родинами ідуть до церкви і сповідаються, аби очиститися від гріхів. Намагаються ні з ким не сваритися, бути люб'язними у спілкуванні з іншими. Суворо дотримуються посту, уникають будь-яких забав і музики, співають хіба що церковних пісень або похоронних на похоронах.

Вербна неділя в Космачі називається шутковою неділею, бо акурат цього дня горяни посвячують у церкві гілочки шутки (лози). Зараз ці гілочки прикрашають сухоквітами та барвінком і створюють справжні обереги.

Повертаючись із Богослужіння, космачани радо спілкуються між собою, а коли стрінуть кого-небудь, то побивають його гілочками шутки і кажуть: "Не я б'ю, шутка б'є, від нині за тиждень Великдень". Повернувшись додому, побивають шуткою тих, хто залишався вдома і не відвідував храму. Відтак ставлять шутку в полицю (мисник) і перетримують її до наступного року, використовуючи при різних слабостях, відвертанні бурі і граду тощо.

У космацьких храмах святих апостолів Петра і Павла, святої Трійці, святого Миколая цього дня найбільше сповідальників. Після шуткової неділі космацькі гуцули, як і горяни інших теренів, миють церкви, вішають рушники і килими та ліжники, які на піст знімали, готують храми до найбільшого свята, яке святкують напровесні.

Допоки не минуло Благовіщення, етикет гуцулів вимагає не орати землю і нічого не садити, бо, кажуть гуцули, що на Благовіщення вкладає Бог свою голову в землю, аби її розігріти. Саме в цей день вилазять з мурашників мурашки, а з нір і щілин — усякі плазуни. "Як Благовіщені випаде в середу, то кожда наступна середа буде благовісна днина, — стверджував Микита Зизатчук. — У благовісні дни не можна веснувати, бо не буде врожаю або буря знищить посіяне чи посаджене. Перед Благовіщенім увечері в Космачи палить кожна родина діда (велике вогнище), аби викурити із свого города Юду, який може на Благовіщені витисаси кіл і забити в город тому чи іншому газді, а це віщує лихо в рід. Юда як уздрит спузу (попіл) на городі, то вже там кіл не забиває, бо то землиця Божа".

Як та ватра догорає, то треба пильнувати, аби не лишилось ні одної головні, бо могла би вночі прийти відьма і забрати, а відтак, впродовж року, чередувати корів. Уже вдосвіта, на Благовіщення, космацькі гуцули відшукують отаву, яку приберегли ще від Святвечора, перемішують її з грисом, сіллю та залишками хліба від Різдвяних свят і дають їсти маржині, вірячи, що їхню худібку не буде кусати гадина, бити плюта, а чередінниця не буде мати моци відібрати манну.

У живний четвер у Космачі відбуваються вогники. У селах Жаб'ївського краю щось подібне відбувається в середу. Напередодні печуть гуцулки кокуци або зозулі чи жайворонки. У Космачі ввечері в середу палять діда, а в Жаб'ї діда палять у середу. Дітлахи ходять від хати до хати і під вікнами кричать: "Грійте діда! Дайте хліба!" допоки з ґражди не відгукнуться: "Гріємо, гріємо! Даємо...". Тоді ґаздиня виносить з хати кокуци і роздає малечі, а дівочкам ще й писанку прихопить. Отримавши бажане, діти в один голос кричать: "Аби вам овечки, аби вам ягнички, аби вам телички множилися і здоров'ічко на многі літа!"...

У Космачі діти ходять у четвер зранку, заходячи до тої чи тої хати, і господиня дає їм "за простибі" за своїх померлих дітей, а коли діти не вмирали, то за померлих родичів перепічку або зозулю та писанку чи галунку. Протягом останніх років додають ще й горіхи, яблука, цукерки. Діти гречно кажуть "простибі" і йдуть втішено до іншої хати.

У великодню п'ятницю гуцули йдуть гуртами до церкви, постять, окремі — їдять уже аж на Великдень. Цього дня не можна виконувати ніякої роботи, навіть хліб нарізають горяни в четвер.

До церкви ґазди поважного віку збираються в суботу ввечері і там ночують, бо, кажуть, що годиться переночувати в храмі у великодню ніч. Тоді їх оминатимуть усякі слабості. А вже вдосвіта до космацьких храмів вирушає всенький люд. Хто живе на віддалених присілках, то ставить приготовлені бесаги з паскою та іншим на коня, сам сідає зверху і їде до церкви. Багатші ґазди їдуть машинами цілими родинами. Треба зауважити, що бесаги здебільшого несуть чоловіки, а жінки — пасківці чи кобілки. Біля церкви довкола формують два великі кола, в які стають родами. Наприклад, в одному місці стоїть рід Марійчукових. Біля них — рід Будзюкових, далі — рід Ребеджіних, ще далі — рід Ганджілюкових. І так з діда-прадіда.

Гуцули вбираються у свою традиційну ношу і тоді те чи те село розцвітає барвистим вбранням. Зараз до Космача приїжджає багато туристів з різних теренів українських земель та зарубіжних держав, які бажають побачити цю красу та посмакувати великодніми стравами. Василь Образ відзняв двосерійний фільм "Великдень у Космачі", який не має аналогів в Україні. Щороку в Космачі проводять і міжнародні етнографічні фестивалі "Великдень у Космачі" та Міжнародні з'їзди писанкарів, на які з'їжджаються народні майстри та фольклорні колективи і науковці з усіх областей України та Польщі, Італії, Великобританії, Франції, Канади, Словаччини, Росії, Румунії, США, Нідерландів... Беруть участь у таких дійствах посли зарубіжних держав, яких завжди зустрічають запашною космацькою паскою на вишиваному рушнику.

Дмитро ПОЖОДЖУК

“Твори молодих лауреатів дають нам можливість з оптимізмом дивитися в майбутнє”.

Спочатку була жінка

У “СП” (ч. 14 за 2017 р.) ми подали інформацію про вручення Міжнародної недержавної українсько-німецької премії ім. Олеся Гончара. Публікуємо інтерв’ю із співзасновницею щорічної нагороди Тетяною КУШТЕВСЬКОЮ.

— Що Вас наштовхнуло на думку заснувати таку премію?

— Одного разу німецька газета “Neues Deutschland” провела разом із бібліотекарями дослідження, яку книжку з української літератури найчастіше читають у бібліотеках Німеччини. Виявилося, що це “Собор” Олеся Гончара, яку у ФРН переклали як “Cathedral”, а у НДР “Dom”. Від редакції газети “Neues Deutschland” до мене звернулися з проханням узяти у Олеся Гончара інтерв’ю. На той час я у німецькому Університеті культури викладала російську мову, літературу, драматургію.

Я домовилася з Олесем Гончаром і виконала замовлення. До мене звернулися ще раз, щоб я переклала німецькою мовою його оповідання “Чорний Яр”, написане “у стіл”. У Олеся Терентійовича був дар провидця. Оповідання було передбаченням Чорнобильської трагедії. Сюжет твору розповідав про катастрофу на великій електростанції і дуже нагадував страшну атмосферу Чорнобиля: атмосферу брехні, байдужості, коли людське життя нічого не вартувало.

Я опублікувала розлоге інтерв’ю з Олесем Гончаром “Україна була, є й буде країною літератури” і переклад оповідання і привезла публікацію Валентині Данилівні Гончар.

Дружина письменника мені розповіла, що Олесь Гончар допомагав багатьом молодим авторам, не шкодуючи ні сил, ні часу. На його столі досі лежали твори тих, кому він не встиг допомогти. “Не знаю, що з ними робити, чи відправляти їх назад?” — ділилася роздумами Валентина Данилівна.

Я зауважила, що розумію, як це важливо — допомагати молодим талантам видати перші книжечки, хай навіть у м’якій палітурці, зі скромним оформленням. А що як заснувати для них премію за кращі твори?

— Ваш чоловік-бізнесмен підтримав цю ідею?

— Так. Я звернулася до свого чоловіка Дітера Карренберга з такою пропозицією. За фахом він соціолог і економіст. Закінчив ВНЗ у Кельні й Паризький університет Сорбонну. У нього велика домашня бібліотека, це справжній німецький інтелігент. А найбільша його любов — література. Українська література його цікавила давно, ще до зустрічі зі мною він прочитав роман “Собор”. Після мого інтерв’ю з Гончаром зацікавився ще більше. Почав купувати книжки в антикварних магазинах, зібрав чималу бібліотеку творів Гончара, знав українських класиків Тараса Шевченка, Лесю Українку, Івана Франка. Тож зерно впало у підготовлений благодатний ґрунт. Коли я запропонувала йому заснувати приватну премію для молодих українських авторів, він охоче погодився. Були дуже задоволені, що в нас не буде ніяких бюрократичних паперів, а лише журі, члени якого безкорисливо, від душі читатимуть твори і відшукуватимуть молоді таланти. Ми знайшли в Україні таких людей. Дивувалися, як, наприклад, Іван Драч при його зайнятості стільки перечитував творів початківців. Без допомоги українських письменників ми нічого б не зробили.

— Що відчуваєте, читаючи твори молодих?

— Коли 20 років тому ми засновували цю премію, нашою метою було шукати літературні таланти по всій Україні і намагатися наблизити їх до читача, засіяти ниву, на якій у майбутньому зійдуть оригінальні талановиті твори молодих. Ми ще й перекладатимемо ці твори німецькою мовою, щоб познайомити з ними німецького читача. Коли я бачу молодих, які вони талановиті, красиві, як вони хвилюються, як важливо для них отримати цю першу нагороду — для мене це завжди свято, я дуже щаслива.

Мене вражає, що твори молодих дуже сучасні. За їхніми розповідями колись пізніше судитимуть, як жили люди в цю епоху, що їх хвилювало. Відчувається їхня небайдужість, усі події проходять через їхні серця. Вони висловлюються неординарно і талановито. Дуже цікаві вірші, оповідання, від яких щемить серце. Кращі твори молодих лауреатів дають нам можливість з оптимізмом дивитися в майбутнє, вірити, що сила української літератури саме у нерозривній сув’язі часів. Якщо не буде молодіжних премій, стипендій, не буде книжок молодих авторів, то цілі покоління письменників залишаться непоміченими. Ми віримо, що серед наших сьогоднішніх лауреатів будуть майбутні класики, які поповнять золотий запас української літератури. Тарасові Шевченку було 25 років, коли він написав поему “Катерина”, у 26 була перша публікація “Кобзаря”, у 22 роки Микола Гоголь створив “Вечори на хуторі біля Диканьки”. Читаючи тексти молодих письменників, починаєш усвідомлювати, що від них залежить — стане майбутнє епохою культурного ренесансу чи переможе невігластво і байдужість. Ми й надалі підтримуватимемо молодь. Їхній старт потужний, але я переживаю, чи вистачить у них сил, енергії, мужності наполегливості, щоб так само продовжувати. Бажаємо їм удачі.

— Ваша українсько-німецька премія символічна, свідчить про дружбу і приязнь наших народів, і прості люди, і керівництво Німеччини також підтримують нашу культуру. Адже так?

— Звичайно. На наш двадцятирічний ювілей завітав Надзвичайний і Повноважний посол Німеччини в Україні доктор Ернст Райхель, побажав нам успіхів у добрій справі. До речі, Олесь Гончар дуже вболівав не лише за літературу, а й за всю українську культуру. Він першим голосно заявив про необхідність відтворення зруйнованих історичних пам’яток. Звертався до президента щодо відродження Михайлівського золотоверхого монастиря. Виконавчий директор “Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам’яток історико-архітектурної спадщини ім. Олеся Гончара” Валентина Іршенко, яка постійно сприяє нашій роботі, підтримує, розповіла цікаву історію. 2000 року, після того, як у Києві відбудували Успенський собор, керівництво Фонду звернулося до канцлера Німеччини Герхарда Шредера з проханням допомогти у відтворенні головного іконостасу Собору. Уряд Німеччини відгукнувся і виділив для цієї мети 200 тисяч німецьких марок, а Українсько-німецький економічний форум — ще 20 тисяч. Символічно, що іконостас відроджували закарпатські різьбярі на кошти німецьких благодійників. Академік Петро Тронько, який тоді очолював наш фонд, сказав незабутню фразу: “Собор зруйнувала війна, а відродила дружба”.

— Розкажіть нам про Вашу літературну творчість.

— Нині мешкаю в місті Ессені поблизу Дюссельдорфа. Я член спілки німецьких письменників, член німецького пен-клубу. У мене вийшло 20 книжок німецькою мовою. Нещодавно на Лейпцизькому ярмарку відбулася презентація моєї 20-ї книжки. Пишу переважно на замовлення видавництв — про подорожі, біографічні повісті й романи про видатних людей. Наприклад, у мене є книжки про українок за походженням художницю та дизайнера Соню Делоне, Олександру Екстер та ін. Переважно про жінок. Нова моя книжка називається “Спочатку була жінка”. Це розповіді про дружин видатних людей, які зазвичай скромно перебувають у тіні слави своїх чоловіків, а насправді — дуже цікаві особистості, що віддано, вірно і безкорисливо допомагають своїм чоловікам стати великими (про дружину Казиміра Малевича та ін.).

— А родом Ви з України?

— Так, з Донецької області. Є там селище Новгородське. До Другої світової війни називалося Нью-Йорк, біля міста Торез. У мого тата свідоцтво про закінчення Нью-Йоркської середньої школи. Ми не раз з цього приводу жартували. Моїй мамі 93 роки, досі живе в Новгородському. А тато торік помер. За три кілометри звідти йдуть бойові дії. Цю територію ще називають сірою зоною. Це для мене велика біда. Я все життя мріяла, щоб мої батьки на пенсії гарно жили, ні про що не турбувалися, мандрували в різні країни. А тут ця війна...

— Чи не хочете забрати маму до себе?

— Мама не хоче залишати татову могилу, свій будиночок, який здригається від вибухів. Коли про це думаю, не можу стримати сліз. Це дуже страшно. Мрію, щоб це безумство швидше закінчилося.

Спілкувалася
Надія КИР’ЯН

Молотом по пам’яті

Євген ШМОРГУН,
письменник, Рівне

Чверть століття тому, щойно зблисла над Україною зоря Незалежності, випала нагода постукатися у двері начальственного кабінету. Там уже возсідав патріотичний чиновник. Він сипнув на мене високими словами про високі справи, був приязний і ввічливий. Тож мені аж незручно стало, що я прийшов до нього з такого дріб’язку.

Коротко викладаю суть справи: моє рідне село Новожуків совєти перейменували, назвали “Іскрою” на честь ленінової газети. То годиться, кажу, повернути стару назву, бо ота ленінова газета до Новожукова не мала ніякісінького стосунку.

Чиновник згідливо закивав головою:

— Годиться. Ще й як годиться.

Однак тут же скрушно заквилив:

— На це, розумієте, гроші потрібні. Ще й немалі. А ми ж зараз бідні, як церковні миші. От зіпнемося на власні ноги, тоді...

Особисто він зіп’явся на ноги досить швидко. Та й жваво помандрував у мільйонери, а там і далі. До нього вже й підступитися стало ніяк.

Чиновники, які в тому ж кабінеті калейдоскопічно змінювали один одного, про якийсь там Новожуків і слухати не мали часу. Відмахувалися: “Не на порі!” І даремними були мої докази, що назва села дуже давня. Що Новожуків був західним форпостом літописної Пересопниці, а згодом — центром обширної волості, про що свідчать документи з минулих століть. Що людська пам’ять і досі зберігає за Новожуковом такий собі додаток: “містечко”. Що навіть у творах сучасних авторів прориваєтся болюче нагадування:

Привіт, Новожуків!
Іскрою зовешся тепер ти.
Обида. Украли.
Ще й як: серед білого дня.
Сторінку з історії
вирвали. Гола стерня
Благально запитує:
“Хто буде плуга нам перти?..”

Юлія Бондючна

Топтання пам’яті щодо назви мого села почалося в роки Другої світової війни. У кінці вересня 1943 року тодішні окупантські карателі спалили Новожуків дощенту, тож совєти 1944 року застали вже тільки ті хати, які вціліли на хуторах. Але й туди боялися потикатися, бо тут активно діяли українські повстанці. І у своєму першому друкованому довідникові “Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ”, виданому в Києві 1947 року, совєти найменували Новожуків не селом, а хутором, що належав до Новосілківської сільської ради Клеванського району (стор. 449).

Це я тепер такий обізнаний. А тоді я та мої дорослі односельці, відбудовуючи село, навіть і не здогадувалися, що вже хуторяни. Та й мої ровесники-школярі, відвідуючи Новожуківську початкову школу і одержуючи свідоцтва про її закінчення, теж не здогадувалися, що їхня школа — хутірська. Бо село розросталося. Вдень лящало щебетом дітвори, а вечорами повнилося гомоном парубоцтва та дівчат, що збиралися на свіжих колодках по сільських кутках — на Горі, на Долині, у Ровах.

Але от “Довідник адміністративно-територіального поділу Рівненської області на 1 жовтня 1959 року” переконує, що в Клеванському районі до Новосілківської сільської ради належать села Новосілки та Новостав-Дальній. А про Новожуків немає навіть згадки. Якийсь там “відповідальний за випуск О. Сєромолот” у передмові туманно пояснює: “Ряд населених пунктів, що рахувались в довіднику 1947 року, зараз виключені з облікових даних по різних причинах”.

Із висоти сьогодення оті тодішні “різні причини” стають навіть дуже зрозумілими. Для всіх окупантів Новожуків, як, для прикладу, і Дермань Здолбунівського району, був своєрідним символом непокори. Отож вирішено було стерти навіть самі назви цих поселень: Дермань став Устенським, а Новожуків — Іскрою. Правда, спочатку Новожуків було приєднано до Новосілок, а вже потім — 25 червня 1963 року — рішенням облвиконкому перейменовано на Іскру. В передмові до третього видання “Довідника адміністративно-територіального поділу Рівненської області” вказано і конкретного “винуватця” переназви: “У відповідності з рішенням листопадового (1962 р.) Пленуму ЦК КПРС Президія Верховної Ради Української РСР прийняла Укази...”

Ось звідки ноги росли!

Що ж, справедливість відновлено. Через півстоліття радянських і чверть століття незалежницьких — але ж таки відновлено. І так хочеться вірити, що вже ніякі ні сіро-, ні буромолоти не гатитимуть по нашій пам’яті.

Із нагоди повернення моєму рідному селу його історичної назви я написав вірш:

Новожукову

Нарешті — опісля тюрми і зими,
Що гризли твої почуття і літа;
Нарешті — берези, інти, колими,
Сибірські мерзота і мерзлота
Уже не темнітимуть
більше тавром —
Ти знов променітимеш миром
й добром.

Бо тут, незалежно від вітру доби,
Рожі рожеві,
Бузкові бузки,
Майорні майори,
Голубі голуби
Назавше лишаються модні
й близькі.

Тут сто поколінь заплели
в сповиток
Загребля і Вигін,
Долина й Гора,
Заклуння, Застав’я,
Рови і Куток,
Допоки прилинула наша пора.

Нехай же в століттях
зоринка твоя
І далі зоріє та славить ім’я!

Віра ВОВК: «Я в усьому і завжди — насамперед українка»

Невідомо, скільки українців мешкає в Ріо-де-Жанейро. Судячи з усього, мало. Зате добре відомо багатьом (і в Україні, і в Бразилії, і в усій українській діаспорі світу), що в Ріо живе і творить видатна українська письменниця Віра Остапівна Селянська, відома в літературі під псевдонімом Віра Вовк.

Це інтерв’ю з нею розтяглось у часі й почалося з пам’ятної для мене зустрічі в її гостинному помешканні під час літньої Олімпіади в Ріо. Зустріч переросла у постійне листування через електронну пошту, під час якого ми обмінювалися новинами, уточнювали й остаточно погодили текст нашої бесіди. Мені надзвичайно приємно було отримати від неї її нову книжечку — поему “Ластів’яче перо”, з якої — через долю її героїв і передусім дівчинки Катерини — постає історія рідної, безмежно дорогої для Віри Вовк України.

Михайло СОРОКА

З благословення митрополита Андрея Шептицького

— У Ваших творах багато біографічного. Особливо в романі “Духи і дервіші”, одному з найкращих, на моє переконання, Ваших творів. Ви називаєте в ньому імена людей, дати, факти й події, які справді були у Вашому житті. І все ж назвали його романом, тобто художнім твором.

— Це таки художній твір, що дало мені можливість вільно розповісти про пережите. Тільки у двох перших розділах дотримувалася історичної правди. У подальших розділах, хоч і наведено справжні постаті, дію змішано з фантазією, без якої немає путнього роману.

Правдою є, зокрема, оповідь про походження мого літературного псевдоніма “Вовк”. Мій дід по батькові Григорій Вовк із Вовчинця, біля тодішнього Станіславова (нині Івано-Франківськ), перед висвяченням на греко-католицького священика змінив своє прізвище на Селянський. Він знав, що стане духовним пастирем у Карпатах, де люд забобонно пояснює імена. Отже, як йому було стати вовком своєї отари? Він вибрав собі таке ім’я, що подобалося людям, бо й сам був переконаним народником, і те, що написане про отця Озерного у моїй п’єсі “Вінок троїстий” — щире золото.

1990 року, перебуваючи кілька днів в Івано-Франківську, вирішила відвідати нашу родинну садибу Вовчинець. Ця єдина зустріч залишилася гірким спомином у пам’яті. У дійсності вже немає Вовчинця: його проковтнуло місто. Старий родинний дім — його називали люди “великим домом” — розібрано. Залишилася дерев’яна церква, опукла як писанка, прибрана всередині безліччю килимів і вишивок, де за дяка правила і всім верховодила стара паламарчиня, від якої довідалась, що отець Селянський, останній з роду Вовків, похований на цвинтарі в Івано-Франківську. В моїй уяві Вовки були якимсь старим козацьким родом, що дав назву своєму хуторові, але, за свідоцтвом одного історика, то було колись княже плем’я, яке збідніло й перемішалося протягом століть із простолюддям. Мені, одначе, байдуже, чи по батькові я княжна, чи селянка, бо вірю тільки у шляхетство духу. А від селян у нашій нації — моральне здоров’я і містичне світосприймання з неоціненним розгалуззям мистецького перетворення.

— Є в романі “Духи і дервіші” один факт, який привертає читацьку увагу і, напевне, належить до документальних. Ідеться про те, що митрополит Андрей Шептицький став Вашим хресним батьком. За яких обставин це відбулося?

— Мій дід одружився з дуже молодою дворянкою, Катериною Волянською, і в їхній сім’ї народилося чотирнадцять дітей, але половина з них повмирала ще малими, бо якраз починалися важкі роки для нашої сім’ї. Як, зрештою, і для всієї Галичини, що належала тоді до Австрії. Баба Касуня після дідової смерті звернулася до митрополита Шептицького

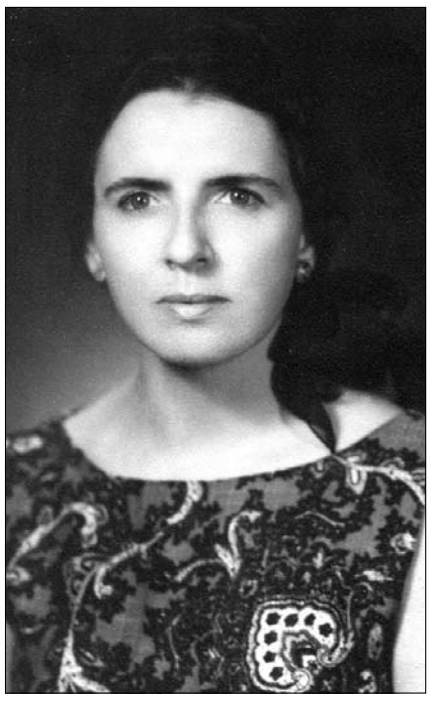

з проханням підтримати її дітей, допомогти здобути освіту. Найстаршими серед них були Марія і мій батько Остап. Він навчався спочатку в гімназії у Коломиї, а опісля — у Станіславові й Відні. У 16-річному віці втік із дому до Українських січових стрільців, став хорунжим, був поранений у плече, пережив російський і польський полони. Після війни за підтримки митрополита Андрея Шептицького студіював медицину в Познані і Карловім університеті в Празі, який закінчив докторантом. У Празі познайомився і одружився з моєю матір’ю, Стефанією-Марією Звонок. Я їхня єдина дочка.

Зауважу, що з родини Селянських вийшло кілька лікарів: старша сестра Марія Бращайко в Ужгороді, брат Роман у Катовицях, сестра Олександра-Святослава Ковалюк в Едмонтоні, племінниця Зореслава Шкіряк-Нижник (дочка Марії) в Києві, Оксана Селянська (онука брата Юрія) в Івано-Франківську, молодший онук Юрія Святослав.

Щодо моєї матері, то її родина походить із Бойківщини. Мої найдавніші спогади теж в’яжуться з бойківськими містами і селами. Баба була горда і гонорова, походила зі шляхетського роду, який поступово збіднів. Вийшла заміж за Михайла Звонка, директора однієї з копалень нафти у Бориславі, який, втім, не вмів обходитися з фінансами, був безмежно доброю і довірливою людиною, так що його сім’я жила більш ніж скромно, з постійною журбою, як прогодувати своїх шестеро дітей і ще стількох прибраних із родини Маринчаків. Моя мати у молоді роки вчителювала по різних містечках і селах Галичини, але не в Кутах, бо польський уряд не дозволяв їй, українці, працювати там, де жила сім’я.

Повернімось до Вашого запитання. Після того, як мій батько здобув медичну освіту, митрополит Андрей Шептицький узяв його до себе приватним лікарем. Наша сім’я жила тоді у митрополичій палаті. Мій тато попросив митрополита бути моїм хресним батьком. Хрестини відбулися, коли мені було десять місяців. Мені розповіли, що коли митрополит тримав мене на руках, то я на свій пальчик намагалась накрутити волосся його бороди. “Що ти робиш?” — стримувала мене мама. Але митрополит її заспокоїв: “Нічого. Залишіть дитину”.

Пізніше мій батько працював лікарем у Кутах на Гуцульщині. Там, де жила моя бабуся, удова. Він мав добре серце і щедру долоню, безплатно лікував багатьох людей і роздавав наше скромне добро простолюддю, яке його дуже любило. Гуцули складали співанки про нього, а я діставала кожного Великодня безліч писанок. У сім років мене записали до школи. Польської, бо української там тоді не було, хіба що були години української мови. Після її закінчення я склала вступний іспит до Львівської гімназії і навчалася в ній протягом року.

Потім почалася війна. Мого батька мали розстріляти. Про це попереджав його радянський полковник. Він прийшов до батька і сказав: “Докторе, тікайте! Беріть сім’ю і тікайте. Вам загрожує розстріл”. І ми за одну ніч зібралися і вирушили на захід. До нас приєдналася Зоя Лісовська, моя ровесниця і велика подруга. Якраз тоді вона була у нашій сім’ї на вакаціях. По неї приїхала її мама. Але ми із Зоєю плакали і не хотіли розлучатися. Мої батьки переконали Зоїну маму залишити дочку під їхню опіку, і вона погодилась. Так що Зоя втекла разом із нами до Німеччини і була мені як рідна сестра. Вона жила з нами у Дрездені. Пізніше, перед авіаційним нальотом на місто, Зоя переїхала до Відня, де й зустрілася зі своєю мамою.

Жахлива дрезденська ніч

— Чому Ви вибрали тоді для проживання саме Дрезден?

— Під час виїзду зі Львова ми розділилися. Батько поїхав окремо, а моя мама і я із Зоєю окремо. Адже якби ми були разом, то нас би зловили. А так була якась жінка з дітьми, без чоловіка, і нас пропустили (батько дістався тоді через кордон своїм шляхом). Чи був тоді кордон закритий? І так, і ні. Тоді було дуже багато біженців, перевірити всіх навряд чи було можливо. Цим ми й скористалися.

Поступово добралися до одного з містечок під Дрезденом. Були втомлені, голодні, брудні, без грошей. Та найбільше нас хвилювало, де батько. А він шукав нас. Згодом ми зустрілися. Німцям тоді були потрібні лікарі (більшість із них перебувала на фронті), тож батько зміг дістати працю в одному зі шпиталів Дрездена. Працювати довелось йому важко, щоденно виконував по п’ять-сім операцій, часто і ночував на роботі.

Він і загинув у операційній, коли на Дрезден у ніч із 12 на 13 лютого 1945 року був великий авіаналіт. Батько саме робив операцію і відмовився її перервати та спуститися у сховище. Тоді загинуло триста тисяч осіб, якраз половина міста. Після цього ми втекли до містечка Вальдзе, яке дуже близьке до кордону зі Швейцарією, і там жили до кінця війни, до приходу французів (цей район потрапив у їхню зону окупації, тоді як Дрезден — у радянську).

Тоді в тих краях вцілів лише один університет, і всі охочі здобути вищу освіту до нього ринулися. І я також, хоч у мене й не було матурального свідоцтва про попередню освіту — все згоріло у Дрездені. Але, на моє щастя, там ми мали доброго знайомого — пастора Вульфа. Під час війни він сидів у в’язниці Моабіт, бо виступав проти Гітлера. Його мали розстріляти. До нього в тюремну камеру помістили іншого нашого знайомого — доктора Данецького (він був німцем, хоч і мав слов’янське прізвище), який і розповів пастору про загибель мого батька. І уявіть собі цю сцену — там, у в’язниці, вони відправили першу Божу службу за упокій мого батька. І тої ночі сталося чудо: під час нальоту на Берлін авіації союзників зруйнували стіну тюрми і камери, в якій вони сиділи, і їм вдалося втекти.

До пастора Вульфа ми й звернулися з мамою, чи не допоміг би він мені вступити до університету. “На жаль, ви не маєте жодних шансів і можливостей, — відповів він. — Адже перевага надається тим, хто вже провчився в ньому кілька семестрів і чиє навчання перервала війна. А у вас немає навіть матурального свідоцтва. Крім того, щоб вступити в університет, треба мати посвідку, що ви тут живете, а ви ж мешкаєте за двісті п’ятдесят кілометрів звідси”.

Ми були цим дуже засмучені. Але він попрохав не впадати у відчай, а приїхати за тиждень. Ми так і зробили. Через тиждень він відчинив нам двері з усмішкою: “Пані Селянська! Ви маєте доброго янгола-охоронителя. Знаєте, де я Вам знайшов мешкання? У домі, в якому живе ректор університету”.

Цей ректор, професор Теодор Штайнбюхель, став моїм другим батьком. Він тоді написав цидулку: “Прошу прийняти пані Селянську до університету”. Так почалося моє університетське навчання. Копію мого матурального свідоцтва я отримала аж за рік після цього. Скінчила студії, а моя мама — докторантуру за спеціальністю археолог.

Далі буде.

“Триває обговорення урядового плану об’єднання шкільних навчальних предметів “українська література” та “зарубіжна література”.

Про імперський пафос сусідньої зарубіжної літератури

Анатолій ПОДОЛИННИЙ,
кандидат філологічних наук, член НСПУ

Нині в Україні триває обговорення геть несподіваного для освітян і молоді, котра навчається в загальноосвітніх школах, урядового плану об’єднання шкільних навчальних предметів “українська література” та “зарубіжна література”.

Цікаво, чому саме тепер і з якою метою обнародувано цей, мабуть, приховуваний досі план?

Щоб хоч якось уявити собі таке неприродне сполучення української та зарубіжної літератур, довелося перечитати відповідні підручники для дев’ятого класу (онук навчається в цьому класі). Підручник зарубіжної літератури виданий ще 2009 року, але відомо, що наступного року вийде вже новий. Який він буде, ніхто не знає, а про теперішній поділюся своїми враженнями.

Російська література представлена в ньому трьома митцями слова: Пушкіним, Лермонтовим і Гоголем. Сторінки, присвячені першому, містять біографію, аналіз чотирьох ліричних поезій та роману “Євгеній Онєгін”. Відразу стало помітно, що такий аспект життя і творчості поета, як зв’язки з Україною, відсутній. Є лише згадка про те, що Пушкін побував у Катеринославі, Одесі, Києві і Кам’янці. Чомусь не названо Тульчин, де він теж бував. Жодного слова про поему “Полтава” і погляд автора на цю трагічну сторінку української історії. Як, до речі, жодної згадки немає про пушкінську творчість на тему завоювання російською імперією кавказьких земель. А учням це було б цікаво, адже в 9 класі вони на уроках української літератури докладно знайомляться з поемою Тараса Шевченка “Кавказ”.

Те саме спостерігаємо і на сторінках підручника, де йдеться про Михайла Лермонтова. Правда, тут Україна не згадується зовсім, але Кавказ домінує навіть над Росією. Поет брав безпосередню участь у геноциді “диких кавказьких племен”. Цитую з підручника: “Полк, до якого він був приписаний, практично не виходив із боїв з горцями. Перестрілки, штикові атаки були буднями армійського життя. Лермонтов бере участь в усіх боях і вражає рядових та офіцерів мужністю та холоднокровністю. У “Журналі воєнних дій” є такий запис, зроблений після бою біля річки Валерик: “Поручник Лермонтов /.../ з відмінною мужністю і з першими шеренгами найхоробріших увірвався у ворожі завали /.../ Було важко й небезпечно, але Лермонтов знаходив насолоду в змаганні зі смертю”. Питання до авторів підручника (їх троє: Н. Півнюк, Н. Гребницька, Г. Строганова): з якої позиції писали вони ці сторінки — російської, імперської, колоніальної чи з української і як реагують на це наші учні зараз, коли їхні батьки і старші брати відбивають російську навалу на сході України?

За три роки до виходу цього підручника з’явилося в Україні перекладене з англійської дослідження Еви Томпсон “Трубадури імперії. Російська література і колоніалізм”. В анотації до нього сказано: “Пропоноване наукове дослідження — це ґрунтовний аналіз російського імперського культурознавчого дискурсу, обставин його функціонування в різні історичні епохи і до сьогодні”. Не знати чому, але автори шкільного підручника, про який ідеться, не скористалися працею Еви Томпсон (як, до речі, і публіцистичним циклом Є. Гуцала “Ментальність орди”, 2007 р.). Тому наведу з неї кілька цитат і, може, хоч у наступному виданні підручника будуть враховані висновки професора-дослідника славістичних студій університету Райс (США).

“Анексія Грузії ознаменувала початок тридцятирічної війни, розпочатої великою імперією проти малих гірських князівств /.../ Поступово /.../ Росія приєднала протягом наступних тридцяти років весь кавказький регіон і значну частину Закавказзя.

Найбільш спустошливим для гірських мешканців був похід генерала Олексія Єрмолова. Він розпочався 1816 р., тривав до 1827 р. І призвів до геноциду — різанини кількох етнічних груп. Єрмолов відомий знищенням продуктів харчування, зерна, корму для тварин, а також лісів. Він поневолив аварів та чеченців і забезпечив для Росії територію вздовж усієї ріки Терек. Похід п’ятдесятитисячної армії Єрмолова зберігся в пам’яті росіян (не обтяженій рефлексивними знаннями та спробами переоцінки ситуації) як такий, що навіює страх, але водночас і як велике досягнення. На відміну від завоювання Сибіру чи винищення близько двадцяти тисяч цивільного населення варшавського передмістя Праги в 1794 р. (одне з діянь генерала Олександра Суворова), кавказькі походи широко популяризувались у літературі.

У листі, сповненому не властивої йому догідливості, Олександр Пушкін висловив готовність стати секретарем, редактором і видавцем генерала Єрмолова. Він розповів генералу, що в той час, як кампанія Наполеона в Росії привернула значну увагу письменників, навіть незважаючи на те, що вона закінчилася поразкою, явно успішна кампанія генерала Єрмолова на Кавказі не була достатньо визнана. Далі Пушкін просить генерала дозволити йому видати його мемуари про перемогу на Кавказі: “Ваша слава належить усій Росії, і ви не маєте права приховати це”. Комплімент пізніше повернув Пушкіну наступник Єрмолова на Кавказі, фельдмаршал І.Ф. Паскевич. Дозволивши поету дістати задоволення від короткої участі у війні проти гірських народів, Паскевич задля добра батьківщини заборонив Пушкіну залишатись на дійсній службі. “Пане Пушкін, — сказав він, — ваше життя дороге для Росії й вам тут нема місця; тому раджу вам негайно покинути армію”.

Від своєї ранньої поеми “Кавказький бранець” до зрілої “Подорожі до Арзрума під час походу 1829 р.” Пушкін творив образ мовчазного та інтелектуально недорозвинутого Кавказу, нерозсудливо хороброго в його позбавленій сенсу боротьбі і дозрілого до правління Росії. Пушкін і Лермонтов створили для російської текстуальної пам’яті образ Росії як суворого, але справедливого власника регіону. Насамперед Пушкіна можна вважати автором першого повністю успішного художнього формулювання російської імперської самосвідомості. Він висловив почуття тих, хто зазнавав піднесення від російських воєнних подвигів. Завдяки поезії й прозі Пушкіна швидко стало зрозумілим, що російський імперіалізм не потребував грубого та брутального обличчя, що росіяни — це не монголи і що вони могли перетворити на красу те, що знищили їхні рушниці та шаблі. Вишуканість, із якою Пушкін створював консолідуючий образ російського імперіалізму, добре послужила нації. Він створив в уяві образ, який до цього ніколи не існував у російській літературі: горда Росія призначена керувати “бідними фінами” та іншими підкореними нею народами; у Росії повно скромних патріотів, які чесно виконали свій обов’язок на далекому Кавказі і викликають захоплення... (с. 107—180).

І нарешті ще одна цитата з твору російського письменника Юрія Тинянова “Смерть Вазір-Мухтара”, в якій автор намагається применшити провину великого поета в оспівуванні жорстоких завойовників України і Кавказу:

“ Тут Пушкин поморщился:

— Полтавская битва. О Петре. Не будем говорить о ней. Поэма барабанная.

Он посмотрел на Грибоедова откровенно и жалобно, как мальчик.

— Надобно же им кость кинуть.

/.../ Александр Сергеевич Пушкин был тонкий дипломат. Сколько подводных камней миновал он с легкостью танцевальной. Пушкин не хотел остаться за флагом. Вот он кидает им кость” (с. 142—143).

В іншому місці свого дослідження Ева Томпсон висновує: “Незважаючи на всю свою відчуженість від російського самодержавного ладу, Лермонтов перебував у межах російського морального ідеалу, характерною рисою якого була сліпота до проблеми російського імперіалізму; його критики й читачі брали з нього приклад” (с. 124).

Роману “Герой нашого часу” у підручнику надано багато місця. На жаль, авторам підручника невідомо, що то за війна відображена на сторінках роману: “Після участі в бойових діях (де і як воював Печорін, Лермонтов не повідомляє)...”. Правда, через кілька сторінок аналізу вони вже називають місце дії в романі. Воно “виняткове — це Кавказ. Тут багато можливостей (війна, горці, конфлікт звичаїв) для виявлення незвичайних героїв”. Тепер дев’ятикласникам усе зрозуміло: війна точиться через конфлікт якихось звичаїв. Тому й герої незвичайні.

Таке свідоме замовчування істинної суті світоглядів О. Пушкіна і М. Лермонтова в сучасній українській школі неприпустиме.

Варто принагідно звернути увагу й на рівень аналізу текстів, наприклад, поезії Лермонтова “На дорогу йду я в самотині...”: “Ліричний герой — самотній мандрівник. Тому тема дороги звучить уже в першому рядку. Але це не якась конкретна, побутова дорога (стежка), а життєвий шлях (напрямок життя), який герой бачить перед собою, що й уточнюється вже в наступному рядку — “крем’яна в тумані путь блищить”. Зазначимо, що епітет “крем’яна” пов’язаний не стільки з матеріалом (кремінь), скільки зі складністю майбутнього шляху (“блищить”, тобто ще неясний, лише вгадується, бачиться героєві попереду). Свій шлях герой бачить десь у небесах — в “пустині”. І це не конкретна пустеля. Слово вживається в переносному (метафоричному) значенні і позначає воно безмежний і безлюдний простір...”.

Отже, не вірте написаному: і дорога не є простою, звичайною дорогою, і не крем’яна вона насправді, а складна та ще й майбутня, і нецікава ліричному герою, бо свій шлях він бачить “десь у небесах”, і “пустиня”, тут уже й учням зрозуміло, не конкретна піщана пустеля...

Чи не примітивізує творчість поета такий “аналітичний” підхід до чудової ліричної поезії, цілком прозорої та ясної? Запитання риторичне.

І наостанок про Миколу Гоголя. Чи слід вивчати його життя і творчість на уроках зарубіжної літератури? Адже він українець, народився на Полтавщині, тут виріс і здобув освіту, палко любив народні пісні, загалом усю народну творчість, глибоко цікавився історією України, автор визначних творів на українську тематику. Хто ж це вирішив, що він зарубіжний письменник? І чому? Може, тому, що писав російською? Але й Сковорода писав не українською і не лише він.

Проблем з програмою, підручниками і методикою викладання вистачає і в шкільному курсі рідної літератури. Отож спочатку потрібно впоратись з ними, а тоді вже творити новації, лише не такі сумнівні, як нинішні.

«С. Небайдужий від імені громадян»

Доброго здоров’я, пані редактор та редколегія газети “Слово Просвіти”!

У ч. 9 за 2017 р. ви опублікували статтю кіровоградської (до кропивничанки їй ще рости й рости) кореспондентки С. Орел. Цю статтю замовила онуфріївська районна влада, а тепер її використовують із метою тиску на колектив Успенської школи. Мовляв, не маєте ніяких переваг, щоби стати опорною школою, та ще й “зганьбилися”, домагаючись присвоєння школі імені академіка І. К. Білодіда. Усе зроблено “по-державному” — знищити нас нашими ж руками.

Редактор районної газети у приватній розмові повідомила, що їй заборонили друкувати будь-що про Успенську школу.

Знаємо, що воювати з владою — марна справа, але... відступати нікуди.

Коротко про ситуацію. Голова районної держадміністрації та начальник відділу освіти при Онуфріївській районній раді (до речі, подружжя) прирекли Успенську школу на закриття. Громада не погодилася. Школа побудована 1963 року за сприяння І. К. Білодіда.

Нині міністри-“патріоти” кладуть гроші до кишень, а “русифікатор” І. Білодід збудував школу (і не тільки в Успенці). Для нас він благодійник, а вас переконувати ні в чому не будемо. Кожен бачить те, що хоче. З мертвими воювати легко. Дай Боже, щоб усі наші вороги були мертві. Отоді б ми їх швидко перемогли. І чим видатніша людина, тим більше її хочуть втоптати в бруд.

Громада зібрала документи, щоб урятувати школу, зробивши її опорною, бо на онуфріївському Придніпров’ї вона найбільше відповідає вимогам. Ті, що вирішила влада зробити опорними, жодним вимогам відповідати не можуть, бо одна — Куцеволівська — побудована ще до 1917 р., без спортзалу, без майстерні і т. ін. Друга — Млинківська — зведена 1934 року теж без майстерні, а у спортзал, як у погріб, треба спускатися по драбині. Але сьогодні їх активно “напихають” сучасними технічними засобами, нам же відмовляють.

Ми це розуміємо так, що новіші, кращі школи можна вигідно продати, може, вже хто й оком накинув, бо міститься над Дніпром. А старі й самі розваляться. Так буде успішно виконано закони і про децентралізацію, і про створення освітніх округів. А начальники матимуть кар’єрний ріст.

Крім статті у вашій газеті, 09.03 на мітингу вшанування пам’яті Т. Шевченка у Кропивницькому заступник голови обласної ради Ігор Степура виголосив інвективу на адресу “зведених на манівці” обмежених селян, які хочуть вшанувати земляка. Це є в Інтернеті.

Так ось ці люди, які нас обпльовують, присвоюють собі патріотизм. А ми, очевидно, зрадники. Ціле село зрадників. Та де там село — на всю Україну випустила Успенська школа талановитих зрадників, що пишаються нею і підтримують. Вам із Києва і Кропивницького видніше!

“Русифікатор” І. Білодід відкривав школи, друкував словники української мови, які ні до нього, ні після нього ніхто не видавав. Звичайно, лексики з матюками від поета Малишка він туди не писав.

Сучасні ж “патріоти” закривають (“оптимізують”) школи, а в словники не заглядають. Нищать те, чого не будували! Печально, що ваша газета допоможе нашим дітям лишитися без школи. Згодом, як відомо, не стане й села. І все буде, як говорив Т. Шевченко. Цитату доберіть самі.

До незалежності Успенка була найзаможнішим селом не тільки у районі. До речі, ще й зараз Успенська сільська рада третя за прибутками серед громад району.

Невже дії влади мають бути такими, щоб довести людей до зубожіння і зневіри?

Очевидно, ми справді тупі, якщо не можемо розгледіти “добра”, яке для нас роблять!

Оце і є та гідність, яку ми хочемо захистити у себе в селі, бо її треба захищати не тільки на майданах, а й там, де живеш. Щоденно.

Сумно, що нічого не змінилося у суспільстві з 30-х років минулого століття. Стаття С. Орел і є отим публічним доносом на школу, яку тепер ох і “перевірять”!!! І знайдуть усе, “що треба”.

Ми не благаємо: “Дайте!” Ми просимо: “Не забирайте!”

Втратити школу для нас — горе. Люди у розпачі. Але з Києва видно усе, крім нашого розпачу.

P. S. На відкритті меморіальної дошки академіку І. К. Білодіду, а також на Міжнародній конференції, присвяченій 110-річчю від дня народження були присутні і голова Онуфріївської райдержадміністрації, і начальник відділу освіти, і депутат Верховної Ради О. Довгий разом із представниками Інституту мовознавства, очевидно, теж “зведеними на манівці”.

Вибачте, не нам змагатися у вправності пера з журналістами, але щиро до вас **С. Небайдужий** від імені громадян с. Успенка.

Від редакції. *Ми не впевнені, що С. Небайдужий — це справжнє прізвище людини, яка говорить “від імені громадян с. Успенка”. Але ми впевнені в правдивості публікації журналістки Світлани Орел і вважаємо, що сільська громада та шкільний колектив мають виконувати Закон про декомунізацію.*

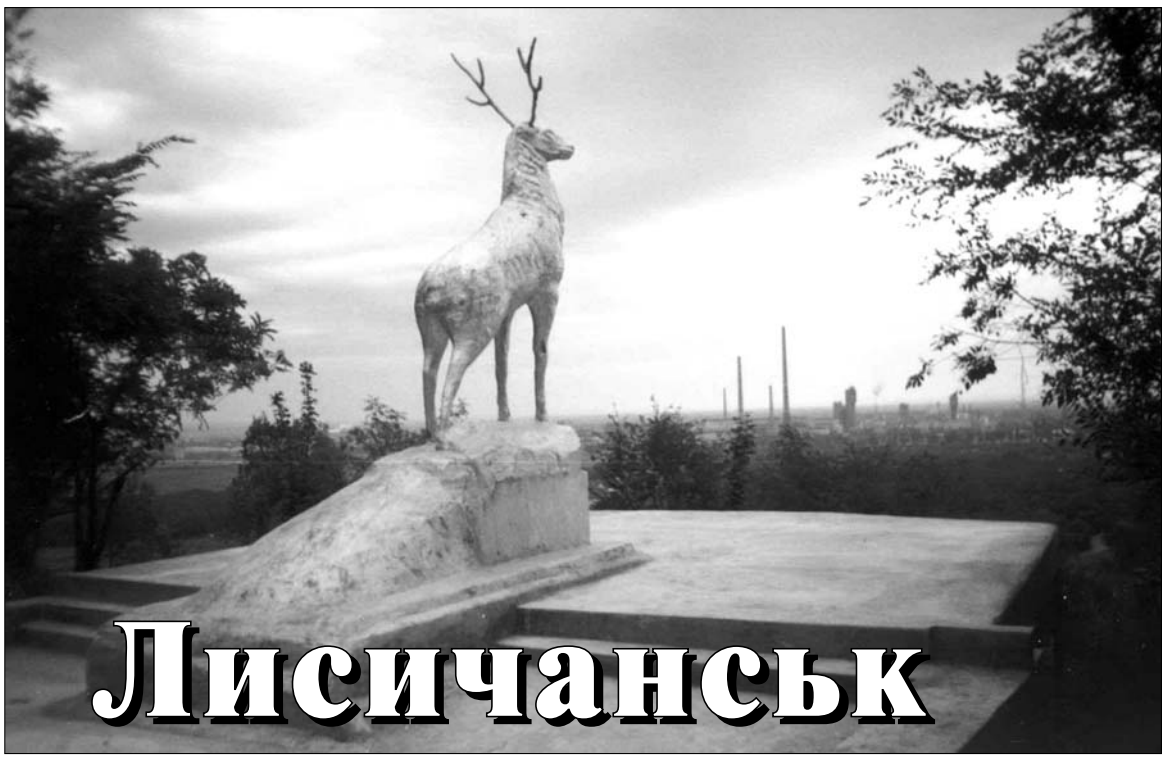

Лисичанськ

Олена БОНДАРЕНКО, м. Київ

Моя найближча подруга Наталка жила і померла в місті Лисичанськ. Вона була весела, ніжна і довірлива. Часом видавалося, що ми одне ціле: я подумаю — вона скаже, і навпаки.

Років у 16 вона намагалася вкоротити собі віку. Од любові. Перед тим ретельно розпитала мене, як людину начитану, про способи самоліквідації. Зробила все мов по-писаному: дочекалася, поки квартирні господарі підуть на роботу, вдягла найкращу сукенку, налила у ванну тепленької водички, вляглася і — чик!.. Господар квартири чогось надумав прийти в обід попоїсти, тож Наталку, яка плавала була у червоній водичці, витягли, відволодали, ушпиталили, й за два дні вона вже вивчала інтер’єр “Бірюковки” — це така дурка була у нас, обласного значення. В Союзі були суворі поняття: спроба суїциду — значить, малахольний, нада лєчіть. “Мокрі укутки”, “гарячі уколи”, “таблєтки для овощей” — я там знаю, що іще. Згодом дізналася: в такий самий спосіб “лікували” й інакодумців. Що цілком зрозуміло: тільки хворий на всю голову волів утекти бодай на той світ із соцраю чи, ще гірше — зводити на нашу радянську дійсність усілякі огидні наклепи і гнусну брехню.

Наталчині батьки дядя Вітя й тьотя Лариса, україномовні сироти-дитбудинківці, в 16 років од любові не самоліквідовувались, а сказати б, навпаки — в результаті чого на світ з’явилася Наталка. Тож коли Наталці було 16, батькам, відповідно, 32, і вони були все ще впритул зайняті хорошими і різними справами: лікували дядю Вітю від “білочки” (офіційна версія — від тяжкої виразки шлунка), билися, обіймалися й таке інше. Проте ніде правди діти, дядя Вітя в проміжках свого основного заняття вивчився на гірничого майстра, потроху вибився у замначальники ШСУ, отримав квартири собі й Наталці, на той час уже заміжній за Сашком і з малим Денисом на руках.

Наталчин чоловік Сашко нагадував віслючка з тодішнього мультика “Бременські музики”. Довгообразий, високий, веселий гітарист. Тільки мандрував не берегами Везера й луками Нижньої Саксонії, а лисичанськими весіллями. Здається, лабухів було четверо, але пам’ятаю трьох: двох патлатих блондинів — Сашків і лисуватого курдупля Толика. Що прикметно, репертуар складався переважно з італійської попси й “бітлів”. Музика записувалася акордами, слова — російськими літерами без жодного уявлення про їхнє значення: “Ви ол лив ін зе єлов субмарін, єлов субмарін, єлов субмарін...” Або ще — на мелодію з “Хрещеного батька”: “О белла чао карамболь і пахтакор...” Старші матюкалися й вимагали “Спят кургани тьомниє”, а молоді подобалось, особливо дєвушкам.

Крім весіль, банда обслуговувала кабак “Лисичанськ”: п’ятниця, субота, неділя — лабаємо, вівторок, середа — репетиції. Там уже інший репертуар: “Ах, Адєса, жемчужина у моря”, “Паспєлі вішні в саду у дяді Вані”, обов’язково “Тбілісо” (акорди і грузинський текст російськими буквами — на бумажці, бумажка — наколота на мікрофон). А ще — “Червона рута” і, в ритмі вальсу — “Коли потяг у даль загуркоче” — земляка, Сосюри... У перервах — поїсти да, випити ні, директриса дозволяла тільки після, а не під час, щоб не налигалися загодя. Знову ж таки дєвушки довкола наших менестрелів упісювалися, надто ликнувши. Але — дєвушки так само після, робота є робота.

Наталка теж ходила в кабак “Лисичанськ” на роботу. Не подумайте, що там щось на кшталт посуд мити чи люля подавати. Наталка чергувала. Приходила десь через хвилин так із тридцять після початку, сідала за столик “для музикантів” і цілий вечір пила мінералку й палила сигарети — так багато, що здавалося, це була одна й та сама безконечна цигарка. Вона пила мінералку, палила сигарети й незрушно стежила за Сашком. Щоб не перехилив утихаря якогось келишка, щоб не моргав до котроїсь завсідниці й узагалі — щоб знав порядок. А по завершенні чекала, поки таланти вип’ють-закусять, отримають платню, поділять парнас і неквапом рушать по домівках. Наталка із Сашком. Толика забирала дружина (він її так боявся, що майже не бухав), вони сідали на оглушливу “Паннонію” й летіли, як із гармати, в нічній темряві униз, до Пролетарська. А другий Сашко — ситий, п’яненький і гріш у кишені — дибав, мугикаючи (“ви ол лив ін зе єлов субмарін...”) кудись сам по собі, безприв’язний, нічий і щасливий. Люби Боже правду, спочатку Наталка пильнувала цього, другого, за черговістю ніби першого, Сашка, потім вони розсварилися, й вона вже стерегла Сашка першого, себто другого. За якого на дев’ятнадцятому літі вийшла заміж.

Це була пора, коли серпень от-от перетече у вересень, але ще пручається, й тільки на траві та на дорогах, скулившися, шерехтить саме до себе посохле кленове листя. В палісадниках напинаються товстопикі жоржини, визирають навшпиньки гладіолуси, й вицвіле небо дмухає, наче з мартена, останнім перестиглим жаром.

Не пам’ятаю, щоб якось було весело. Ні верескливих співів, ні танців, коли курява з-під обцасів забиває всі явні й таємні людські отвори, ні тобі п’яненьких жіночих сліз, ані бодай бійки сякої-такої. Невеселі сиділи батьки: старенькі Сашкові (він у них третій, пізній мізинчик) і молоді Наталчині (тьотя Лариса, пильно зиркаючи карим оком, раз по раз підливає закодованому дяді Віті компот зі скляного графина). І мені чогось так було тужно, може, що Наталка все ходить із Сашком за ручку — наче мала би зі мною ходити на власній свайбі. Може, що в мене весіллям і не пахне, хоч я й старша за Наталку на цілих три роки. А може, — хто його зна, якісь невиразні передчуття, розмиті видіння, що від них так би й зірвалась на рівні, так би й затулила і себе, і це небучне весілля, і цей світ ковили, териконів і ховрахів, і все-все, що часом нудне аж ненависне, просте аж дурнувате, та рідне, рідне, своє...

Наталка жила в Сашкових батьків, потім, як народився Дениско, перейшли до Наталчиних, згодом дядя Вітя (здається, я вже казала, чи ні?) дістав трикімнатну квартиру в новобудові — мало не в центрі, біля базару — й випросив у начальства замість неї двокімнатну (молодим) і поверхом вище — однокімнатку собі й “бабі Ларисі”.

Це вже Сашко і Наталка бухали. Ні, ще лише Сашко. Якось Наталка серед ночі прибігла до батьків із малим в оберемку. Поки плакала в кухні, лице налилося спочатку буряковим, а згодом усіма відтінками сливового й виросло на очах, завбільшки з подушку. Наступного дня дядя Вітя пішов до знайомого судді й повернувся зі свідоцтвом про Наталчине розлучення.

Сашко подався ніби на заробітки до Гурьєва (холера його зна, де це, на моє питання дядя Вітя коротко пояснив: “Десь на Москаліні”). Повернулися вже удвох, як голубочки, цьомки-бомки, хі-хі-хі на тьоті Ларисине: “Ну, Наталко, дивись, щоб не сміялася на кутні”...

Тепер Сашко й Наталка бухали удвох. Вони бухали, коли почалася перебудова, коли постала Україна й коли в дев’яності почали убивати за НПЗ, содовий, РТІ, й за все, що можна було віджати-переділити.

У Лисичанську обирали владу з-поміж одних і тих самих бандитів, на зміну дніпропетровським прийшли донецькі, посеред міста запалася ціла вулиця, втікала в підземні глибини вода насущна, під Борисполем убили Чорновола...

Наталка і Сашко бухали.

Денис ходив у садочок, потім у школу, вдягнений, умитий, нагодований — бабусин онучок. Закінчив ПТУ. В однокімнатці на сьомому було затишно, тихо, пахло смачненьким. На шостий ходити цурався. Не мав як звикнути до бруду, смороду, вереску і всього, що живе разом з пияками. У школі, поки малий був, дражнили, коли підріс і став люто давати здачі — перестали. Попервах просив: “Мамочко, будь ласка, будь ласка-пребудьласочка, не пий!” Мама кивала і кліпала єдиним заплилим оком (коли ока раптом не стало й викликали швидку, батько сказав, щоб не патякав, бо вб’є).

Потім померла бабуся, тьотя Лариса. Голова заболіла сильно, поки швидка, туди-сюди, ще трималась, а до лікарні не доїхала. А ще потім дід, дядя Вітя, встав серед ночі й пішов. “Діду, ти куди?” — “На шостий, спи”. Наступного дня Наталка прочумалася, зирк, а над одвірком дядя Вітя висить. Думала, галюни, легенько відтрутила й на кухню, ликнути пару ковтків, щоб отямитися...

Мене мучить провина — нікому не потрібна, посушлива, як наші навіжені вітри, що серпневими днями й ночами гасають степом, видмухуючи з людської голови решту мізків. Може, треба було сидіти й пильнувати її, так, як ото вона колись Сашка в кабаку “Лисичанськ”? Та де, хіба бухали би разом...

Наше з Наталкою спілкування зів’яло, відколи в моєму житті з’явився Рух. До моїх віршів українською, що почала була писати давніше, лисичанська компанія ставилася насмішкувато-поблажливо, подібно як до витівок сільського дурника. Згодом, коли я витикалася зі своєю “антирадянщиною”, Наталка низько, десь аж у коліна, хилила голову, а в яскраво-блакитних Сашкових очах вибухали сталеві блискавки. “Лєнка, шо ти чєшєш? Ти єщо скажи, шо Космодємьянской нє било, і даже “Молодой гвардии” нє било!” Я не сперечалася, бо дуже їх любила, гадала, само розсмокчеться...

Згодом подалася у “неформали-демократи”, постав Рух... Якось на свій день народження, повернувшися з роботи, застала під дверима букет і записку: “С днем рождения, Ленчик! Смерть Руху!”. Наталчин чоловік Сашко проїздом “привітав”....

Та одного дня так схотілося мені ту Наталку побачити! От ніби варто зустрітися, обійнятись... і знову два сонця — в небі й у Дінці, шашличок на мангалі, пиво в кульку, Сашкова гітара...

Телефон дяді Віті й тьоті Лариси не озивався, в Наталчиному помешканні телефона й не було ніколи. Розшукала сусідку, вона мені радісно процвірінькала, що “Наташки давно уж нєт. Та да, водка, всьо она, проклята...”

Денис розказав, що перебивається випадковими заробітками, бо влаштуватися на шахту — треба “дати” 200 доларів. Що батько геть спився, і йому мають відняти руку. Що має донечку, а з її мамою разом не живе: на виборах колишня дружина була “за януковичів”, то він голосував “за комуністів”, аби їй дозолити. “А за кого ще? Більше нема за кого!”

Юрій ТЕСЛЯ

Борися, брате мій!

Терпи, мій брате, горе й сум
Всієї рідної Вкраїни.
Навколо нас одні руїни.
А де ж очікуваний бум?

Терпи Росії хижу лють
За нашу мрію і свободу.
Шляхи від роду і до роду
Всі до Європи нас ведуть.

Терпи всевладців ситих гріх,
Терпи нещасних і бездомних.
Терпи політиків нескромних,
Які живуть заради втіх.

Змести корупцію в борні
Привладні бонзи обіцяють.
Їх теж терпи. Вони не знають
Людей голодних плач вві сні.

Терпи податків судний лист.
Творців бездушшя
непреклонність,
Забудь про владную
законність,
Терпи судді убивчий хист.

Терпи каналів звичну муть,
Їм жертвуй душу і свободу.
Під криками “в ім’я народу”,
Олігархічні брехні ллють.

Терпи війни убивчий грім,
Тих, хто вчинив це беззаконня,
Дітей жахаючи спросоння
Вповзання смерті в їхній дім.

Терпи гризню верховних псів,
Хто у безчесті був чесніший.
Один ллє воду, бреше інший,
Лушперить третій владних дів.

Лжепатріоти, лжеборці,
Вони не дбають про Вкраїну,
Їм потрясіння б без упину,
Та владну Булаву в кінці.

За гречку совість відберуть
І обіцяють владу другу.
Їм треба гроші, власну дупу
Вони тобою підіпруть.

А ти, ворожий супостате,
Що пекла зло несеш в собі,
Пора покаятись. Тобі
Недовго в царствії зростати.

Ти не чини, як злобний кат,
Що заслужив пекельну дяку.
Як не покаєшся від ляку,
Небесний суд встановить лад.

Прости, якщо ти робітник,
Солдат чи бізнесмен, учений.
Прости, народе незнищенний,
За безпощадний серця крик.

Ми українці, брате мій,
І любим рідну Україну.
Ми їх створили. До спочину
Цей гріх спокутуємо свій.

Опам’ятайся, ти ж не з тих,
Хто терпить владних клерків
шкоду.
Примусь служити їх НАРОДУ
І ввійдеш в Царствіє Святих!

07.01.2016

“Мистецтво можна собі уявити величезною лінзою, через яку відображається те, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо”.

Дорослі та діти — рівноправний діалог

У НКММК “Мистецький арсенал” відбувся ІІІ Освітній фестиваль “Арсенал ідей”. Уже третій рік поспіль його учасники презентували креативний простір, в якому поєднуються творчість дітей і дорослих, сучасні освітні програми та експериментаторство, наукові новації та сміливі мистецькі проекти.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Цьогорічний фестиваль постав у новому форматі. Головний акцент освітнього майданчика зробили на 12 тематичних інтерактивних майстернях. Зокрема тут представили майстерні літератури, історії, театру, журналістики, кіно, анімації, науки, архітектури, музики тощо. Їх об’єднував квестовий маршрут, насичений загадками і творчими завданнями.

За словами організаторів, цей фестиваль — унікальне поєднання в єдиній широкій інтерактивній освітній програмі різних сфер, що дозволяють дітям комбінувати різні навички та знання, як того вимагає освіта XXI століття.

Особливість фестивалю: його програма була представлена низкою спеціальних майстер-класів, адаптованих для дітей і дорослих з інвалідністю. Окрім того, на території фестивалю створили простір комунікації, де діти з інвалідністю разом з іншими дітьми об’єднувалися в єдиній творчій грі, так званому “Просторі рівних можливостей”.

Спеціально для цього проекту українські художники Назар Білик і Тарас Ковач створили унікальні арт-інсталяції та інтерактивні твори мистецтва. Також фестиваль представляв виставку “Дитинство художників”, нові активності постійно діючого проекту “Арсенал Ідей” та ярмарок книжок і розвиваючих ігор.

Також у рамках фестивалю відбувся ІІ Форум Нової Освіти, на якому дорослі й діти говорили на рівних. Головна мета цього заходу — поставити у центр спілкування думки дітей щодо актуальних питань сьогодення та з’ясувати їхні потреби. У форумі взяла участь співголова Ради з питань розвитку НКММК “Мистецький арсенал” Марина Порошенко.

На форумі виступили Крістіан Шененбергер, Надзвичайний і Повноважний Посол Швейцарії в Україні; Микола Кулеба, уповноважений Президента України з прав дитини; Олеся Островська-Люта, директор державного підприємства НКММК “Мистецький арсенал”. У кожному виступі наголошували на тому, що держава повинна вкладати кошти в розвиток освіти, адже ці інвестиції дуже швидко повернуться, а освіта має бути доступною для дітей з особливими потребами.

Протягом п’яти днів фестивалю в його рамках відбулося кілька десятків різноманітних заходів, але найбільшу зацікавленість дітей та їхніх батьків викликали саме тематичні інтерактивні майстерні.

Організатори Майстерні літератури розповіли про те, який великий шлях здолає книжка до того часу, поки припаде благородним пилом. Від задуму до написання, від ідеї до ілюстрування, від авторства до макету. Шрифт, образ, обкладинка, і, нарешті, друк. І спробували дати відповідь на непросте питання — навіщо потрібні паперові видання у наш цифровий вік.

Куратори Художньої майстерні переконували, що мистецтво можна собі уявити величезною лінзою, через яку відображається те, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо, наші спостереження та досвід. Мистецтво може розповісти навіть про закони фізики, хімії та біології.

Марина Порошенко

У Художній майстерні представили мініатюрні скульптурки з пластиліну 9-річної скульпторки Ксенії Вдовиченко з Києва. Перші творчі кроки дівчинка почала робити ще у 4 роки. Для своєї творчості вона обирає найрізноманітніші теми.

Під час освітньої програми “Арсенал ідей” Ксенія створювала “Місто моєї мрії” та ділилася таємницями своєї творчості з іншими дітьми, які завітали до “Мистецького арсеналу”.

Майстерня театру вчила бути природним завжди, використовуючи театральні методи, вправи і техніки в нашому житті. Театральний тренінг у Майстерні театру допоміг дітям розвинути навички комунікації, самопрезентації, уваги, концентрації, а також уяву, гарний голос та пластичне тіло.

Як було раніше? Як ми жили? Що вміли? Якими були? Про це можна було дізнатися в майстерні історії.

Майстерня журналістики у доступній формі пояснювала юним гостям, чим відрізняється фоторепортаж від рецензії на нову кінострічку. А також надавала унікальну можливість провести журналістське розслідування чи створити макет періодичного видання.

Долучитися до процесу кінозйомки, створення сценаріїв і сюжетів до мультфільмів і кіно. Навчити правильно висловлювати свою думку та імпровізувати. А можливо навіть оживити героїв коміксів. Все це було в Майстерні кіно та анімації.

Майстерня іграшки

Соціальна екологія: захист підростаючого покоління

Валентина ОВОД,
заступник голови ХООВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, письменниця,
Інна КУЦЕНКО,
заступник голови екологічної асоціації “Геопланетарна безпека”, біолог, педагог, Харків

Техніка йде вперед, неухильно, поступально. Винахід другої половини XX століття — Інтернет. Чудо техніки. Він розширив можливості комунікації, зробив те, що раніше важко було уявити. Але разом із великими плюсами це чудо техніки породило і значні мінуси, нові типи загроз, злочинів. Цього року тема так званих “груп смерті”, де підлітків намагаються підштовхувати до самогубств, дісталася до України. Про це заговорили українські ЗМІ. Тепер у нашій країні важливо розробити зрілу соціально-екологічну концепцію захисту підлітків від таких видів загроз.

Неможливо зупинити прогрес, не варто займатися закриттям усього Інтернету або соціальних мереж, без цього зараз важко уявити життя сучасних людей. Важливо виробляти грамотну стратегію захисту від злочинних дій, а саме злочинною визначають діяльність кураторів суїцидальних груп. З осені 2015 року харківський психолог Р. П. Єслюк почав виявляти суїцидальні спільноти, проводив експертизи, представляв інформацію громадськості, бив на сполох заради захисту молоді. Наш земляк одним із перших, або навіть першим з експертів заговорив про те, що в “групах смерті” систематично використовуються психологічні технології, що це не робота дилетантів (є і такі теж), а добре організовані злочинні дії.

Приблизно в той час канал “Україна” порушив тему про схиляння до суїциду через Інтернет. Історія трапилася кілька років тому — інженер із Запоріжжя довів до самогубства 9 осіб. Одна жертва маніпуляцій вижила і розповіла все. Винуватця затримали, але притягнути до відповідальності не змогли через недосконалість законодавства. З ініціативи журналістів юристи розробили новий законопроект, але поки що він у Верховній Раді, більше року чекає винесення на розгляд, ухвалення. Чинна стаття 120 КК України (доведення до самогубства шляхом погроз, шантажу та ін.) не включає нових видів злочинів. Можна припустити, що наші законодавці приділять увагу новому законопроекту — тема “груп смерті” стала актуальною для нашої країни. Тут потрібно не панікувати, не впадати в крайнощі, а робити оптимальні кроки в плані безпеки.

Президент Всесвітньої ради з психотерапії Альфред Прітц висував ідеї психотерапії не тільки індивідуальної, або групової, а психотерапевтичної роботи з усім суспільством. Ми помічаємо, що харківський психолог Р. П. Єслюк творчо розвиває таку концепцію, робить багато для припинення, профілактики девіантних форм поведінки серед молоді, звертає велику увагу на те, щоб психологічні технології не використовувалися на зло (як це роблять куратори “груп смерті”). Вважаємо, що Харківське відділення Українського Союзу психотерапевтів (УСП) зверне увагу на запити часу, побажання громадськості і зможе ефективно інтегрувати в свою роботу проекти харківського колеги. Давно назріла актуальна необхідність створити, в руслі професійних організацій, спеціальні відділення, які реалізуватимуть програми моніторингу використання психологічних технологій, ресурсів, комплексні програми психологічної екології.

Як удосконалити українську — знають бібліотекарі

Бібліотекарі Луганської ОУНБ імені М. Горького підготували цикл тренінгів “Легкі шляхи вивчення української мови” для мешканців м. Старобільськ, охочих удосконалити знання української.

Перша тренінгова група складалася з журналістів місцевої “Телегазети”. Учасники тренінгів протягом чотирьох тижнів відвідували заняття на базі Луганського бібліотечного регіонального тренінгового центру. Тренінговим центром уже п’ятий рік поспіль опікуються працівники Луганської обласної бібліотеки, заохочуючи громаду до саморозвитку та надаючи можливість здобути неформальну освіту.

Отож першими випускниками циклу тренінгів з української мови стали саме представники ЗМІ міста. Як зауважують бібліотекарі-тренери, навчальний процес мав дещо експериментальний характер. Його метою було не тільки залучення охочих представників громади до самоосвіти, а й спроба мотивувати старобільців говорити українською вільно, без ніяковіння.

Протягом тренінгів журналісти вивчали основні норми української літературної мови, перекладали сталі вирази, редагували тексти з типовими помилками. Особливу увагу звертали на виявлення та усунення у мовленні учасників суржику, неправильних наголосів. Окрім цього, журналісти за допомогою тренерів складали мовленнєві ситуації, будували діалоги, створювали власні історії.

Письмова практика — написання диктанту й аудіювання. Тренери вдавалися до ігрових форм роботи з учасниками тренінгу, зокрема грали в “Зіпсований телефон”, “Правду/неправду”. За спостереженнями тренерів, на усному рівні кожен учасник намагався якомога ширше висловити власні думки українською мовою та корегувати мовлення своїх колег.

На заключному тренінгу журналісти отримали сертифікати про успішне проходження циклу тренінгів із культури мови.

Прес-центр ЛОУНБ імені О. М. Горького

Відгук читача

Шановна редакціє “Слова Просвіти”!

Я і весь педагогічний колектив Макарівського НВК “ЗОШ І—ІІІ ст. природничо-математичного ліцею” дуже вдячні за публікацію надзвичайно цікавих статей, пов’язаних з історією нашої України, її мовою, культурою, звичаями та традиціями.

Особливо велика вам шана за публікацію статей журналістки Маргарити Довгань. Багато матеріалів вашої газети ми використовуємо на уроках української літератури, мови, історії, під час проведення годин класного керівника та виховних заходах: уроках мужності, пам’яті, скорботи.

Уроки мужності

Наша школа допомагає воїнам АТО продуктами харчування, одягом, коштами. Учні пишуть листи, малюють малюнки, проводять ярмарки, а виручені кошти передають пораненим бійцям із Макарова.

Провели урок пам’яті “Життя триває...”, на який запросили журналістку Маргариту Довгань та сестру поета Марію Стус. Про цю зустріч уже писала місцева газета “Макарівські вісті”.

Я підготувала ще один урок мужності “Україна понад усе”, у якому використала твори поетів Небесної сотні із книги “Воїнам світла”. Автори мешкають не тільки в Україні, а й за її межами.

Якщо комусь цікаво, я пришлю електронний варіант уроку, нехай вчителі використовують ці такі потрібні сьогодні уроки мужності, а вороги знають, що українці вміють жити, боротись, помирати за Україну, адже наша ненька-Батьківщина була, є і буде вічно!

З повагою
Ольга СЕМЕНЕНКО,
вчителька історії, права, вчитель-методист, м. Макарів Київської обл.

Христина МИКИТИН: «На сцені хочу жити, а не грати»

Лауреатом 25-ї “Київської пекторалі” у номінації “За кращу жіночу роль” стала артистка Христина Микитин — роль Елен, “Мене прислав доктор Хоу” (Київський академічний театр юного глядача на Липках). Сьогодні Христина гість “СП”.

— З чого почалося Ваше знайомство з театром?

— У школі часто вела різноманітні заходи. Але тоді про театр не думала, а збиралася здобути фах перекладача з англійської мови. Та у випускному класі вирішила навчатися в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого. Вступити до цього вишу не вдалося, але я стала студенткою акторсько-режисерського факультету Київського національного університету культури і мистецтв. Навчалася на експериментальному курсі. Серед моїх викладачів були Костянтин Дубінін та Володимир Судьїн. За п’ять років навчання ми пройшли серйозну школу. Отримані знання і навички дуже допомагають у моїй акторській роботі.

2011 року, ще під час навчання, режисер Сергій Архипчук у Київській академічній майстерні театрального мистецтва “Сузір’я” ставив поетичні вистави за творами талановитих українських поетів Івана Козаченка та Аттили Могильного, дочасно померлих. Він запропонував мені долучитися до цього проекту.

Крім Києва ми побували з виставами в Ужгороді. Вистави допомогли мені розширити світогляд, долучитися до прекрасної української поезії. Шкода, що це був разовий проект, який швидко закінчився.

— Як доля Вас звела з Київським театром юного глядача на Липках?

— Ще під час навчання передивилася всі вистави театру. Після університету проходила тут прослуховування. Мене не взяли. Були спроби влаштуватися до інших київських театрів, теж безуспішні. Я була на межі відчаю. І тоді порадили звернутися до молодіжного колективу, що має назву Центр мистецтв “Новий український театр”. Дуже вдячна художньому керівнику цього театру Віталію Кіно, який повірив у мене.

Першою була роль у виставі “Шекспіріада”, де грала Джульєтту. Потім – дитяча вистава “Зимова казка”. Та найдорожчим для мене став образ Лаури у “Скляному звіринці” за Теннессі Вільямсом.

Через рік знову прийшла на прослуховування до театру на Липках. Читала монолог Джульєтти та уривок з “Дяді Вані” Антона Чехова. Під час монологу Джульєтти я малювала крейдою на стіні каракулі — портрет Ромео, це розсмішило художнього керівника, Віктора Гирича, можливо, через це мене і прийняли до театру.

Сцена з вистави “Мене прислав доктор Хоу”

Дебютною стала роль Любаші у виставі за п’єсою сучасного драматурга Ігоря Афанасьєва “Шиндай”, яку він сам і поставив.

У виставі “Сон” за творами Тараса Шевченка я граю 3-тю душу. Це знакова вистава не лише для нашого театру, а й для всієї України.

Вистава “Всі миші люблять сир” за п’єсою, яку написала Оксана Сенатович, подарувала мені роль мишки Ружі. “Всі миші люблять сир” — це нова історія про Ромео і Джульєтту, лише зі щасливим кінцем.

— Ви мріяли створити образ Джульєтти з трагедії Шекспіра?

— Звичайно, як і майже кожна артистка. І тут допоміг випадок. Артистка, яка виконувала цю роль, не змогла вийти на сцену. І мене ввели в склад вистави за два дні до показу. З кінця 2016 року це одна з моїх ролей.

— Ще одна Ваша мрія — зіграти Поліанну в однойменній виставі за п’єсою Елеонори Портер.

— Вперше дивилася цю виставу, коли була студенткою. Вона зачепила мене за живе.

А через деякий час Віктор Сергійович запропонував мені цю роль. Цей образ для мене дуже дорогий. Я за натурою песимістка, а моя героїня — оптимістка. Вона мене багато чого навчила. Це роль, від якої в тебе мурашки йдуть по шкірі. Глядачі дуже тепло сприймають цю виставу. Думаю, нам вдалося достукатися до їхніх сердець.

Інша цікава робота — роль дівчинки Ребеки Гібс у виставі “Наше містечко”. Цей образ я списала зі своєї двоюрідної сестри. Дуже вдячна долі, що вдалося попрацювати з режисером Дмитром Богомазовим. Творче спілкування з цим режисером залишиться у пам’яті на все життя.

Також граю у виставах “Ноїв Ковчег”, “Де знайти ялинку”, “Жила собі сироїжка”.

— “Київську пектораль” у номінації “Краща жіноча роль” Ви отримали за роль Елен у виставі “Мене прислав доктор Хоу”. Розкажіть про цю роботу.

— Вистава “Мене прислав доктор Хоу” створена за книжкою Вілла Гібсона “Та, що створила диво”. Елен — ще одна моя любов. З шести місяців була сліпоглухонімою і могла сприймати довколишній світ лише за допомогою вібрацій, нюху та дотику. Звичайно, зіграти таку людину надзвичайно складно.

Прочитала книжку Хелен Келер “Моє життя”, подивилася багато документальних фільмів про таких людей. Спостерігала за поведінкою сліпих і глухонімих, дізналася про них багато нового.

Хелен Келлер — унікальна людина. З такими серйозними вадами вона змогла здобути вищу освіту, вивчити шість іноземних мов, написати кілька книжок. 1964 року Президент США Ліндон Бейз Джонсон нагородив її Президентською Медаллю Свободи, однією з найвищих цивільних нагород США.

Дуже вдячна режисеру Юрію Лізенгевичу, який довірив мені цю роль. (В іншому складі Елен грає Христина Дейлік). Він нас багато чого навчив. За словами режисера актор має робити на сцені те, що хочеться. А ще існують такі правила: задоволення від ролі; боротьба партнерів; пошук — ніколи не боятися експериментів, щоразу відкривати щось нове.

Вдячна своїй партнерці Марині Дяконенко, яка виконує роль Енні Саллівен.

— Як Ви сприйняли відзнаку “Київської пекторалі”?

— Коли дізналася, що я — серед номінантів на “Київську пектораль”, то було приємно, що помітили нашу спільну роботу, в яку ми вклали багато сил. Проте на перемогу не сподівалася, а коли почула своє ім’я серед лауреатів, то ледь не знепритомніла.

— Маєте творчі плани?

— Олег Мельничук завершує роботу над виставою “Перетворення”, де я гратиму роль сестри головного героя.

Бог дає мені ті ролі, які я б хотіла зіграти. Поряд зі мною працюють прекрасні актори. Дуже вдячна за довіру режисерам. Але треба шукати щось нове. Боюся повторюватися. Життя відбувається тут і зараз, це повинні відчувати і актор, і глядач.

Запрошує Національна філармонія

У Колонній залі ім. Миколи Лисенка Національної філармонії України заслужений артист України Кирило Стеценко презентував перший концерт серії “Галерея скрипкових геніїв”, Герой України Анатолій Паламаренко запросив на творчий вечір “Щоб народ мій усміхнувся”, а Неліда Афанасьєва у рамках циклу “Великі поети в музиці” представила концерт “Незабутні”, присвячений пам’яті Олега Ольжича і Олени Теліги.

“Маю честь презентувати перший концерт серії “Галерея скрипкових геніїв”. Його програма, присвячена італійській бароковій музиці XVII—XVIII ст. А. Кореллі, А. Вівальді, Ф. Джемініані, П. Локателлі та Дж. Тратіні, добиралася з особливою ретельністю. Ці скрипалі творили в історичну епоху гетьмана І. Мазепи. Назва концерту “ITALIA: AB OVO” позначає унікальну роль Італії у закладенні основ академічної скрипкової школи. Нещодавно цю програму демонстрували на сценах Кам’янця-Подільського, Хотина, Чернівців та Івано-Франківська, а до кінця 2017 р. вона звучатиме по всій Україні.

“Галерея скрипкових геніїв” — це 16 концертів, музика яких формує 5 віртуальних Залів Слави: “Віртуози”, “Композитори”, “Педагоги”, “Дослідники” і “Скрипкові майстри”. Кожен концерт розкриває культуру певної країни та історичної епохи. Наступною після “ITALIA: AB OVO” буде програма “DEUTSCHLAND: MUSIKUNIVERSUM”, а проектом 2019 р. стане “FRANCE: JEU DANSE”. Повний цикл концертів “Галерея скрипкових геніїв” завершиться 2033 року”, — розповів Кирило Стеценко.

До участі в концерті долучилися солісти Андрій Павлов (скрипка), Наталя Строчан (фортепіано), Олена Жукова (клавесин), Тарас Яницький (бандура), Артем Полуденний (віолончель) та Національний ансамбль солістів “Київська камерата”.

А на початку творчого вечора “Щоб народ мій усміхнувся” прозвучав уривок із повісті Миколи Гоголя “Тарас Бульба” у виконанні юного артиста, переможця Всеукраїнського телевізійного конкурсу “Маленькі гіганти” Євгена Лебедина. Саме з цим твором уперше вийшов на сцену 1 квітня 1947 року Анатолій Паламаренко. Вже багато років Анатолій Несторович лідер у царині Слова, постійно створює нові програми, в яких представлена українська культура від пророчих слів Кобзаря до сонцедайного гумору Остапа Вишні та його послідовників.

У створенні свята українського гумору взяли участь Ансамбль народних інструментів “Рідні наспіви”, Інструментальна група Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Г. І. Майбороди, Ансамбль української пісні “Золоте перевесло”, чоловічий гурт “Козацькі джерела”. Сергій Магера виконав українські народні пісні “Ой знати, знати” та “Ой під вишнею”, Ігор Борко сицилійську пісню “Хто тобі сказав”, українську народну пісню “Нічко цікавая, нічко лукавая”, а Валентина Степова пісні “Очерет лугом гуде”, “Глибока керниця”. Прозвучали уривки з шедеврів української літератури “Сорочинський ярмарок” Миколи Гоголя, “Зачарована Десна” Олександра Довженка, “Кайдашева сім’я” Івана Нечуя-Левицького, “Ярмарок” Остапа Вишні у виконанні Анатолія Паламаренка.

Концерт “ITALIA: AB OVO”

Цього року відзначаємо пам’ятні дати, пов’язані з життям двох видатних українських поетів — 110 років від дня народження Олега Ольжича (1907—1944) і 75-річчя загибелі Олени Теліги (1906—1942). Талановиті поети віддали свої молоді життя за свободу і незалежність України. Їм присвячений концерт “Незабутні”.

Про непростий життєвий шлях двох видатних особистостей розповіли Наталія Насікан та Олександр Рудько. У їх виконанні прозвучали вірші та спогади Олега Ольжича і Олени Теліги. Народна артистка України Ольга Чубарева (сопрано) та лауреат міжнародних конкурсів Сергій Бортник (тенор) у супроводі заслужених артистів України Неліди Афанасьєвої (фортепіано) і Юрія Федорова (акордеон) виконали пісні на слова цих поетів, а також О. Олеся, С. Сапеляка, М. Старицького. Також відбулися перші виконання творів на слова Олега Ольжича (“Зима панує над селом”, “О, Націє, дужа і вічна, як Бог!”) та Олени Теліги (“Весняне”, “Літо”, “Не треба слів”). Музику до цих пісень написала Богдана Фільц, яка була присутня на концерті.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

“Латаття — своєрідний приймач Небесної потужності”.

Лік на весь вік

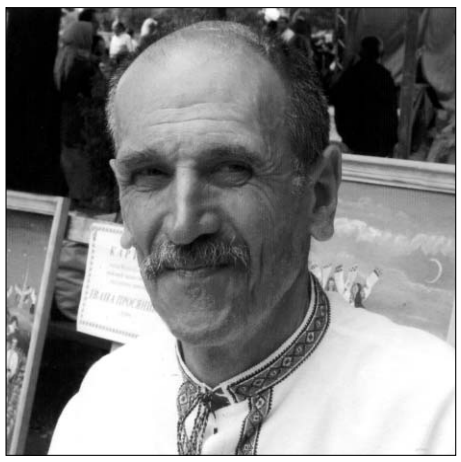

Іван ПРОСЯНИК,
зелейник

Продовження.
Поч. у ч. 14 за 2017 р.

Латаття біле

Зрух (опущення) дитинця-матки

Беруть старий корінь глечиків, відраховують не менше 10 колінець від квітки й відрізають аж у мулі. Ріжуть на тоненькі кружальця, сушать на добре провітрюваному горищі. Дві столові ложки кореня заливають півлітрою окропу. Підкип’ячують на слабкому вогні до 5 хвилин. Настоюють вкутаним до охолодження. Вживають по 1 столовій ложці тричі на день незалежно від їжі. Три тижні. Далі за самопочуттям.

Але хутірська медицина радить ще й такий помічний припис: тричі на день за 30 хвилин до їжі пити по 1 столовій ложці сиропу зі свіжих листків подорожника. 10 столових ложок листків залити 1 л окропу, варити в закритій посудині на слабкому вогні 30 хвилин, додати 500 грамів меду й знову млоїти 10 хвилин. Відцідити. У теплий сироп додати 1 столову ложку духмяної селери. Настояти 3 дні.

Через 10 хвилин по вживанні ліків випити 1/3 відвару з парила лікарського, заячої крівці, підмаренника жовтого, гадючника в’язолистого, моріжку, родовика (коріння), квітів нагідок у рівних частинах. 2 столові ложки суміші на 0,5 л кип’яченої води, млоїти на слабкому вогні 10 хвилин. Три тижні.

УВАГА! Обидві рослини отруйні, тому нехтувати приписами чи самовільно визначати лікувальну частку рослини вкрай небезпечно. Недопустимо вживати рослину, мов чай, — може привести до непоправних наслідків.

* * *

Латаття — зело особливе, волховське. Давньоукраїнською мовою рослину величали *ладаттям*. Вочевидь, рослина Богині Лади — жіночого начала ПершоБога — Творця РОДа. Окрім знакової назви була й таємно-ключова — *здолай-цвіт*. Давнє закляття вістить: “Здолай-цвіте! Здолай гори й моря, приведи мене, де любима моя! До Зориці прихилюсь! До Зориці помолюсь! На штири боки поклонюсь!” Висушені пелюстки латаття носили проти серця. Вважалося, що мати, хоч би де дитя було, відчуватиме його долю. І в тяжкі хвилини материна мольба до Лади завжди вирятує його з біди. Квіт зашивали нареченим у весільну подушку, щоб був лад у родині, щоб Лада оберігала новий злюб. А діви свіжий квіт ладаття клали собі під голови, щоб у передкупальську ніч побачити свого судженого. І непомітно, на грищах, вкинути йому до кишені сильнодіючий приворіт зі словами: “Як сохне цей цвіт, так щоб ти сох по мені”.

І до сьогодні родова пам’ять кличе рвати латаття біле, але втративши ключ — заклинання від енергетики небесного рівня сучасна людина шкодить і собі, й приРОДі.

Встановлено, що біля квітучого латаття білого енергетичне поле набагато сильніше довкружнього. І це однозначно говорить — латаття — своєрідний приймач Небесної потужності. Стародавні українські волхви-зелейники це чудово знали, тому користувалися рослиною вкрай обережно. Застосовуючи її разом із сильнодіючими травами Малого Сварожого Кола, в тайних дійствах *грядущицях,* для передбачення майбутнього.

У часи старокиївської держави купава вважалася рослиною особливої святості. Адже, за давньою кощюною сам РОД, перевтілившись у Білого Лелегу, Купальської ночі опускається в Дніпрові заплави до Білої Купави, щоб через неї запліднити все живе на Русі. Але коли Лелега-РОД не знайде жодної Купави — енергетичний зв’язок Русі з космосом обірветься. А вона без небесного живлення загине назавжди, подолана особинами темних людиноненависницьких вірувань. Тому бережімо божественну квітку, як зіницю ока!

Жовте латаття, хоч і є посестрою білого — використовувалося більше з лікувальною метою. Проте і за його бездумне нищення волхви тяжко карали.

Ще й досі старі бабусі, побачивши десь кинуту квітку латаття, скрушно зітхають, бо ж відають, що таку людину покине *лад,* що рід її вмалиться, бо нитку, якою ти зв’язаний з Небесами, сам і обриваєш.

Обидві рослини належать до Малого Сварожого Кола.

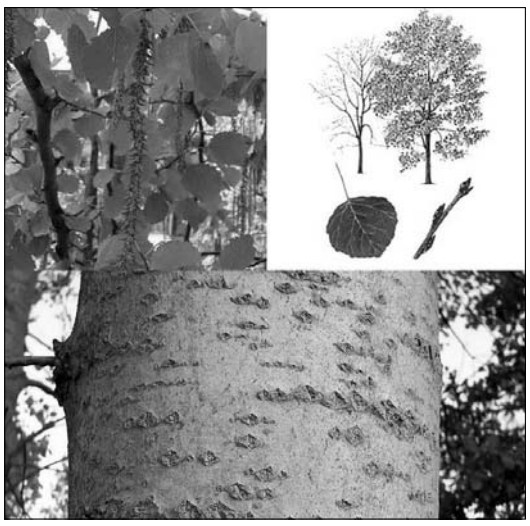

Осика

Латинські назва: Populus tremuia. Народна: трепет-дерево. Родина вербові.

Що осика дерево могутнє, й хвилі не сумнівався. Якось окриглий до кісток — день без шляху проблукавши в завірюсі, тато уже з печі тихим і ламким голосом зажалістився: “Йваньку! А начухрай мені, в Бога, осикових гіллячок — не дай-бо недуж уклюнеться!” Не вклюнулася! Бо “прокинувшись” у теплі, осика жадібно висмоктала недуж із татового тіла. Що перемогло хворь: величезна кількість аскорбінової кислоти, яку щедро виділяло розпарене гілля (471,3 мг %), чи надпотужна енергетика рослини? Мабуть, усе разом! Недарма ж тато восени і на божничок, і в худібчини за сволок клали рівнораменні осикові хрестики — найсильніший, поряд з горобиною, оберіг. Своїм же годкам-перевесникам при поперекових болях радили добре випаритися в осиковім листі, при нетриманні сечі, чи навпаки — при її затримці — попити тижнів зо три настоянки з кори чи бруньок осики. Мене ж малого баба Онися час від часу викупували у водичці, настояній на осиковому попелі, щоб вберегти від різної парші. Окрім протизапальних, знеболюючих, осика має добрі потогінні, сечогінні, пом’якшуючі, в’яжучі властивості.

Аденома передміхурової залози

Зібрати кору осики (з молодих гілок під час сокоруху, березень). Висушити, подрібнити. 100 г кори залити в півлітровій банці 200 мл горілки. Щільно закрити, поставити в тепле, темне місце на два тижні. Відцідити. Буде 90—100 мл темно-коричневої настоянки. Вживати по 20 крапель на 30 мл перевареної води. Тричі на день. Краще, коли розсмоктувати ліки 5 хв. Їх вистачить десь на два місяці, з добрими наслідками.

Бронхіт задавнений

0,5 л соку столітника, 1 л “Кагору” (дорослим горілка) 0,5 л міцного відвару кори осики (дві пригорщі, щоб покрило водою), варити 20 хв. Усе добре розвести. Настояти два тижні. Перший тиждень пити по 1 ст. л. тричі в день за 30 хв. до їжі. Другий — по дві ложки. Третій — по три. І далі по три ложки тричі на день два тижні. Цей же припис використовується й при катарі дихальних шляхів.

Гила диска хребта

Ваннитися в міцному напарі осики. Щодень. Два тижні. Водночас пити настій волошки (1 ст. л. пелюсток на 250 мл окропу). Настояти годину вкутаним. Вживати теплим по 1 ст. л. 4—5 разів на день. Лікування тривале. Або ж зелена глина з метро, чи звичайна червона, в яку додають 10:1 сухого, перетертого хвоща польового. Замісити на власній (краще дитячій сечі) й класти на ніч до недуги. Міняти щодня. Лікування довге, але з добрими наслідками.

Далі буде.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2017

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі —73

на 1 місяць	11 грн 46 коп.	на півроку	65 грн 66 коп.
на 3 місяці	33 грн 68 коп.	на рік	130 грн 12 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітянської роботи
Надія КИР’ЯН

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Володимир ЖИГУН

Черговий редактор
Надія КИР’ЯН

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видрукувано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.
Наклад у квітні — 16 000
Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

4 820095 780016 17015